Ulkoasiain osaston teologisten asiain tiedotuslehti

RESEPTIO 2/2022

Kristuksen sovittava, yhdistävä ja pelastava rakkaus ekumenian keskuksena

KIRKKOHALLITUS

RESEPTIO 2/2022

Ulkoasiain osaston teologisten asiain tiedotuslehti

Kristuksen sovittava, yhdistävä ja pelastava rakkaus ekumenian keskuksena

Kirkkohallitus

Helsinki 2022

RESEPTIO / Kirkkohallituksen ulkoasiain osasto, teologiset asiat

evl.fi/reseptio

© Kirkkohallitus

Toimitus: dos. TT Tomi Karttunen (päätoimittaja)
vs. tapahtuma- ja viestintäkoordinaattori TM Maria Mountraki (toimitussihteeri)
Ulkoasu: Grano Oy
Taitto: Emma Martikainen

ISSN 2242-8658 (verkkojulkaisu)

Helsinki 2022

Sisällys

Pääkirjoitus **5**

I Kirkkojen maailmanneuvoston XI yleiskokous Karlsruhessa **9**

Kirkkojen maailmanneuvoston Karlsruhen yleiskokouksen viesti **9**

Ykseyslausuma Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen **13**

Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen **13**

WCC Assembly in Karlsruhe, ecumenical worship service in Bad Herrenalb 4.9. 2022
Sermon by *Tomi Karttunen* **24**

Matkaraportti Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous Karlsruhessa Saksassa 31.8.–8.9.2022
Kimmo Kääriäinen, Simo Peura, Vilma Niemi, Elina Hellqvist, Kati Pirttimaa, Tomi Karttunen, Hanna Ojanen, Juha Meriläinen, Pertti Rajala **29**

II Pelastus teemana XVII dialogissa Suomen ortodoksisen kirkon kanssa **55**

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon XVII teologinen dialogi Turussa 29.–30.10.2022 ..... **55**

Avaussanat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon XVII teologisissa neuvotteluissa 29.9.2022 Turussa
Seppo Häkkinen **59**

Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena. Johdanto Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon 2022 oppikeskustelujen teemaan
Tomi Karttunen **61**

Meeting of Primates and Presiding Bishops of the Porvoo Communion of Churches Tampere, Finland, 11th –13th November 2022 ..... **71**

Kirkko ja juutalaisuus -työryhmän opintomatka Tukholmaan 24.–25.8.2022 ..... **76**
Laura Huovinen, Tomi Karttunen, *Pekka Lindqvist* **76**

Tämän numeron kirjoittajat **82**

Pääkirjoitus

Vuoden 2022 ekumeeninen päätapahtuma oli Kirkkojen maailmanneuvoston 11. yleiskokous Saksan Karlsruhessa. Yleiskokous oli ensimmäistä kertaa Saksassa ja ensimmäisen kerran Euroopassa vuoden 1968 jälkeen. Eurooppalaisissa suunnitelmissa oli alun perin tarkoituksena nostaa yhtenä kokouksen keskeisenä juonteena esiin maanosan kirkkojen toiminta maallistuneessa kontekstissa. Tämä puoli jäi kuitenkin Ukrainan akuutin sotatilanteen varjoon. Samaan tapaan Korean niemimaan pitkittynyt konflikti loi leimansa edelliseen eli Busanin yleiskokoukseen 2013. Samalla vahvistui näkemys siitä, että muut maanosat näkevät Ukrainan sodan yhtenä sotana ja konfliktina muiden joukossa, vaikka sodalla on keskeinen vaikutus myös koko maapallon ravintotilanteeseen ja myös ilmastonmuutokseen. Tässä Reseption numerossa on luettavissa kokouksen virallisen viestin ja ykseyslausuman suomennokset sekä suomalaisten osallistujien raportointia Karlsruhesta.

Toisena teemana on kirkkomme teologinen dialogi Suomen ortodoksien kanssa. Toukokuussa kirkolliskokous hyväksyi ortodoksisen piispainkokouksen jo maaliskuussa hyväksymän yhteisen julistuksen kasteesta. Tuon julistuksen allekirjoittivat kirkkojen arkkipiispat juhlallisesti Turun tuomiokirkossa syyskuun lopulla tämänvuotisten oppikeskustelujen yhteydessä. Tänä vuonna käsiteltiin teemaa pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena. Laajempi raportti teemasta julkaistaan myöhemmin yhdessä kastekeskusteluun liittyvän taustamateriaalin kanssa erillisenä julkaisuna. Tässä numerossa on luettavissa jo tiedonanto sekä esitelmä tematiikan ja työryhmässä valmistellun paperin työstöön vaikuttaneista kehityskuluista. Tämän lisäksi tarjoamme luettavaksi viestin Porvoon kirkkoyhteisön priimasten ja johtavien piispojen kokouksesta sekä kirkko ja juutalaisuus-työryhmän matkaraportin sen tekemältä opintomatkalta.

Kuluneen kesän ja syksyn aikana olemme saaneet useammankin suruviestin suomalaisessa kirkollisessa ja akateemisessa teologiassa merkittävän panoksen antaneiden teologien saatua kutsun ajasta iäisyyteen. Erityisen lähelle ulkoasiain osaston ja teologisten asiain yksikön työtä tu-

levat entisen teologisten asiain yksikön johtajan Lorenz ”Lurre” Grönvikin ja professori Antti Raunion poismenot.

Lorenz Grönvik toimi teologisten asiain sihteerinä 1974–1993 ja antoi tässä tehtävässä merkittävää sivustatukea myös arkkipiispa Martti Simojoelle Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeenisen linjan muotoilussa. Hän oli yksi Simojoen luottomiehistä myös monissa luterilaiseen itseymmärrykseen ja teologiaan liittyvissä, erityisesti kirkko-oppiin liittyvissä kysymyksissä. Lurre oli opiskellut niin Heidelbergissä, Erlangenissa ja Århusissa kuin Cambridgessä, joten hänellä oli jo tätä perua myös kansainvälistä kokemusta ja yhteyksiä.

Saksankielinen väitöskirja Martti Lutherin kasteteologiasta *Die Taufe in der Theologie Martin Luthers* (1968) ja myöhempi tutkimus *Taufe und Heiliger Geist in der Sicht der Theologie Luthers* (1975) antoivat vankan teologisen pohjan myös ekumeenisille kohtaamisille sekä edistivät osaltaan suomalaista Luther-tutkimusta. Väitöskirjan esipuheessa Lurre kiittää erityisesti professoreita Gotthard Nygren ja Lauri Haikola. Tanskan Århusissa hänellä oli tilaisuus keskustella väitöskirjan teemasta professori Regin Prenterin ja Heidelbergissä professori Peter Brunnerin kanssa, joka myös toimi työn tieteellisenä ohjaajana Saksassa vietetyn kolmen lukukauden ajan. Myös monet muut merkittävät saksalaiset professorit tulivat hänelle tutuiksi Lutherin kasteteologiaa käsitelleissä keskusteluissa. Syvällinen teologinen pohja tulevalle oli luotu.

Tähän taustaan tulivat lisäksi yhdessä Martti Simojoen ja Tuomo Mannermaan kanssa käydyt keskustelut Lutherin teologian ekumeenisesta merkityksestä. Suomalainen panos toi sen hyödyntämiseen oman merkittävä lisänsä ajatellen tulevia ekumeenisia keskusteluita, niin Porvoon yhteistä julkilausumaa kuin Yhteistä julistusta vanhurskauttamisopista. Lurre kuului siihen pieneen työryhmään, joka viimeisteli Porvoon yhteisen julkilausuman vuonna 1992. Sakramenttiteologian ja Lutherin teologian tuntijana hän piti erityistä huolta siitä, että luterilainen ehtoollisoppi Kristuksen todellisesta läsnäolosta tulee asianmukaisesti ilmaistuksi. Porvoon yhteisessä julkilausumassa on havaittavissa reaalipreesens-ajatuksen vahvistumista anglikaanisessa teologiassa tavalla, johon luterilaiset saattoivat olla tyytyväisiä. Piispuusajattelun ymmärtämisessä osana koko kirkon apostolisuutta hyötyä oli suomalaisesta näkökulmasta siitä, että meillä oli säilynyt osana Ruotsi-Suomen luterilaista kirkkoa piispuusinstituutio reformaation

jälkeenkin. Lurre tunsi hyvin tämänkin taustan. Äidinkieleltään ruotsalaisena pohjoismaiset yhteydet olivat hänelle luontevia.

Erityisen lämpimästi muistetaan myös Lurren toiminta sen eteen, että kirkon ekumeeniset ja kansainväliset yhteydet saisivat jälkikasvua. Monet hänen ”hanslankarinsa” tai projektisihteerinsä ovat myöhemmin kantaneet merkittävällä tavalla vastuuta niin kirkollisissa yhteyksissä kuin tehneet ekumeniikan alan tutkimusta, jota Lurrekin vielä eläkkeellä tiiviisti seurasi. Hän oli minullekin aina valmis kertomaan asioiden taustoista ja piti tärkeänä, että eri tahot ovat informoituja kansainvälisestä kehityksestä ja asioiden teologisista ja ekumeenisista taustoista. Monelle tulivat tutuksi hänen soittamansa pitkät puhelut. Kiitollisuudella muistamme hänen panostaan, otamme osaa läheisten suruun ja rukoilemme Kristuksen ikuista valoa hänelle, kolmiyhteisen Jumalan pelastusteon osallisuuteen kastetulle.

Professori Antti Raunio oli syvällinen teologi, jonka rakkaudenteologiset tutkimukset ja sovellukset kehittivät eteenpäin Tuomo Mannermaan tulkintaa Lutherin käsityksestä Jumalan lahjoittavasta rakkaudesta sekä luonnollisen moraalilain ymmärtämisestä rakkauden kaksoiskäskyn ja kultaisen säännön horisontissa. Antti Raunion väitöskirja *Summe des Christlichen Lebens. Die Goldene Regel als Gesetz der Liebe i der Theologie Martin Luthers von 1510 bis 1527* on perusteellinen, uutta näkökulmaa Lutherin rakkauden teologiaan tuova, kansainvälisesti tunnettu teos. Sen sisältämiä ajatuksia hän myöhemmin kehitti eteenpäin ja sovelsi eri yhteyksissä. Kirkollisesti merkittävää oli Antin panos esimerkiksi Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuun *Kohti yhteistä hyvää* (1999), Kansalaisvastuun katekismukseen sekä kirkon ilmasto-ohjelman teologisiin perusteisiin. Myös diakonian teologia oli hänelle tärkeä teema. Juhlakirjan nimi *Luterilaisuuden ytimessä* (2018) on hänen teologista työskentelyään hyvin kuvaava.

Antti oli mukana myös teologisissa oppikeskusteluissa niin Venäjän ortodoksien kuin Suomen ortodoksien ja suomalaisten baptistien kanssa. Näissä yhteyksissä hän valotti etenkin luterilaisen sosiaalieettisen ajattelun perusteita. Myös Suomen Ekumeenisen Neuvoston teologiseen työskentelyyn hän toi merkittävän lisän. Keskeistä oli myös tulevan teologipolven kouluttaminen unohtamatta ekumeenista näkökulmaa luterilaisuuteen. Viime aikoina Antti oli kiinnostunut etenkin persoonan käsitteen teologisista juurista sekä idän ja lännen perinteiden välisen sillan luomisesta persoonan ja yhteisön välisen vuorovaikutuksen näkökulmasta.

Monen mieleen lienee jäänyt Antti Raunion pohdiskelu luterilaisen spiritualiteetin teologiasta samannimisessä kokoomateoksessa. Myös tämä ulottuvuus on luonnollisesti keskeinen, kun ajatellaan, että usko ja rakkaus kuuluvat yhteen sitä kautta, että usko tuo yhdistymisen läsnäolevaan Kristukseen, joka kutsuu seuraansa elämän taipaleella. Ikuinen valo Antille loistakoon. Kiitos elämäntyöstä ja lämmin osanotto läheisten suruun.

Tomi Karttunen
johtava asiantuntija, ekumenia ja teologia

I Kirkkojen maailmanneuvoston XI yleiskokous Karlsruhessa

Kirkkojen maailmanneuvoston Karlsruhen yleiskokouksen viesti

Aluksi

Jokainen Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous on julkaissut kokouksesta viestin. Yleiskokouksen viesti kertoo, minkälaista kokouksessa oli ja mikä innosti kokoukseen osallistuneita. Viesti on tarkoitettu luettavaksi kaikissa Kirkkojen maailmanneuvoston jäsenkirkoissa ja niiden seurakunnissa ja julkaistavaksi kaikissa kirkon tiedotusvälineissä. Ajattelemme, että tämä viesti voitaisiin kääntää ja että se voisi tulla laajaan käyttöön. Toivon mukaan viesti herättää keskustelua ja ajatuksia. Toivomme myös, että viestin esiin nostamien asioiden puolesta rukoiltaisiin. Viesti heijastelee yli 4000 yleiskokoukseen osallistuneen näkökulmia ja rukouksia yhteisellä matkalla kohti yhteyttä Kristuksessa. Välitämme tämän viestin nyt teille ja pyydämme teitä välittämään sen edelleen kaikille kristityille ja niille, joilla on hyvää tahtoa, jotta voisimme olla yhtä ja tulla näkemään, kuinka Kristuksen rakkaus vie maailman sovintoon ja ykseyteen.

Kehotus toimia yhdessä

”Kristuksen rakkaus näet pitää meidät järjestyksessä.” (2 Kor. 5:14, UT2020)
”Tulkaa minun mukaani!” (Matt. 4:19)

1. Aina Jeesuksen maanpäällisestä elämästä asti, jopa tällä hetkellä, Jeesus puhuttelee kaikkia ihmisiä näillä sanoilla. Jeesuksen elämä, sanat ja teot ovat edelleen kutsu lähteä liikkeelle; fyysisestä paikasta toiseen, ihmisryhmästä toiseen, ajattelutavasta toiseen. Ennen kaikkea Jeesus kutsuu meitä tulemaan maailman ongelmien keskellä hänen luokseen ja pysymään hänen rakkaudessaan, joka on tarkoitettu kaikille (vrt. Matt. 11:28).

2. Raamatun viimeisessä kirjassa, Ilmestyksessä, kerrotaan muinaisista, maailmassa kärsimystä aiheuttavista voimista: sodasta, kuolemasta, taudeista ja nälänhädästä. Kun Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous kokoontui Karlsruheen vuonna 2022, olimme tietoisia maailman kärsimyksestä. Kun valtaa pitävät käyttävät valtaansa mieluummin muiden sortamiseen kuin osallisuuden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan rakentamiseen, kärsimystä seuraa epäoikeudenmukaisuus ja syrjintä.

3. Yksilöt, kansat ja maat kohtaavat myös katastrofeja, jotka johtuvat suoraan vastuuttomasta ja rikkoutuneesta suhteesta luomakuntaan. Olemme luoneet ekologista epäoikeudenmukaisuutta ja ajautuneet ilmastokriisiin. Ilmastohätätilan kasvaessa myös köyhien ja syrjäytettyjen ihmisten kokema kärsimys kasvaa.

4. Tämän kaiken keskellä me Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksena jatkamme yhteistä pyhiinvaellustamme. Olemme olleet odottavalla, toivorikkaalla ja jopa iloisella mielellä. Pyhän Hengen voimassa Kristuksen kutsu on avoin kaikille ihmisille ja koko luomakunnalle.

5. ”Kristuksen rakkaus vie maailmaa sovintoon ja ykseyteen.” Kristuksen rakkaus on vastaus kaikkien kärsivien pyyntöihin. Rakkaus velvoittaa meitä olemaan solidaarisia ja tulemaan Kristuksen luo, vastaamaan Kristuksen rakkauteen oikeudenmukaisuudella ja toimimaan oikeudenmukaisuuden edistämiseksi. Meidät on kutsuttu sovitukseen Jumalan rakkaudessa ja todistamaan Kristuksessa ilmoitetusta rakkaudesta (1 Joh. 4:9–11).

6. Sovinto on liikettä kohti Jumalaa ja kohti toisia ihmisiä. Sovinto on valmiutta kuunnella Jumalaa ja toinen toisiaan. Se on sydämen kääntymystä itsekkyydestä ja apatiasta osallisuuteen ja palvelemiseen. Sovinto edellyttää, että tunnustamme keskinäisen riippuvuutemme koko luoma-

kunnasta. Me tunnustamme, että vaikka haluamme koko sydämestämme palvella Jumalaa ja lähimmäistämme, me epäonnistumme, olemme erimielisiä ja joskus kuljemme kauemmas toisistamme. Me tunnustamme, että tarvitsemme Kristuksen rakkauden muuttavaa voimaa kulkeaksemme kohti sovinnossa ja yhteydessä elävää maailmaa.

7. Me kristityt sekä aikaansaamamme rakenteet ovat edesauttaneet hyväksikäyttöä. Meidän tulee katua ja tulla osaksi sovinnon liikettä. Sodan, eriarvoisuuden ja luomakuntaa kohtaan tehdyn synnin äärellä Kristuksen rakkaus kutsuu meitä katumukseen, sovitukseen ja oikeudenmukaisuuteen.

Yhteinen matkamme

8. Kaiken monimuotoisuutemme keskellä olemme oppineet tässä yleiskokouksessa, että meidän on kuljettava yhdessä oikeudenmukaisuuden, sovinnon ja ykseyden pyhiinvaelluksella.

Kun kokoonnumme yhteen Saksassa, tulemme ymmärtämään sodan hinnan ja sovinnon mahdollisuuden;

Kun kuulemme yhdessä Jumalan sanaa, tunnistamme yhteisen kutsumuksemme;

Kun kuuntelemme toisiamme ja puhumme toisillemme, meistä tulee toistemme lähimmäisiä;

Kun suremme yhdessä, avaamme itsemme toistemme tuskalle ja kärsimykselle;

Kun työskentelemme yhdessä, sitoudumme yhteistyöhön;

Iloitsemme toistemme iloista ja toiveista;

Kun rukoilemme yhdessä, tulemme tuntemaan perinteidemme rikkauden ja erossa olemisen kivun.

”Menkää kaikkialle maailmaan” (Mark. 16:15)

9. Taivaaseen astumisestaan asti – jopa tällä hetkellä – Kristus kehottaa jatkuvasti seuraajiaan menemään kaikkialle maailmaan.

10. Sovinto tuo meitä lähemmäksi Jumalaa ja toisiamme. Se mahdollistaa Jumalan rakkauteen perustuvan ykseyden. Kristittyinä meidät on kutsuttu pysymään Kristuksen rakkaudessa ja olemaan yhtä (Joh. 17). Tällainen ykseys on lahjaa Jumalalta. Se syntyy sovinnosta ja perustuu Jumalan rakkauteen. Sen avulla me opimme rakentamaa rauhaa, sovittamaan jakolinjat ja toimimaan elävän planeettamme tervehtymiseksi. Kristuksen rakkaus tukee meitä siinä, että me voimme hyväksyä toisemme ja päästä eroon ulkopuolelle sulkemisesta.

11. Saimme esimakua tällaisesta rakkaudesta, kun kokoonnuimme 352 jäsenkirkon, ekumeenisten kumppanien ja muista uskonnoista tulevien ystävien kanssa eri puolita maailmaa etsimään yhteyttä kaikessa moninaisuudessamme. Olemme yhdessä kuunnelleet naisten, nuorten, vammaisten ja alkuperäiskansojen näkökulmia, jotka usein jätetään kuulematta.

12. Kaipaamme sellaista laajempaa liikehdintää, joka vie kohti koko ihmiskunnan ja kaiken olemassa olevan sovintoa ja yhteyttä. Sellaista yhteyttä, jonka Jumala on tehnyt oikeudenmukaiseksi ja tasa-arvoiseksi kaikille ja jonka kautta koko luomakunta voisi uudistua ja vahvistua. Luotamme Kristuksen rakkauteen, kun pyrimme edistämään ilmasto-oikeudenmukaisuutta. Liitymme Amsterdamin yleiskokouksen (1948) toteamukseen, jonka mukaan ”sota on Jumalan tahdon vastaista” ja Nairobin yleiskokouksen (1975) lausuntoon: ”rasismi on synti Jumalaa vastaan”. On surullista, että me joudumme jälleen kerran nostamaan esiin nämä lausunnot.

13. Yleiskokouksessa on puhuttu paljon. Kaikki sanottu on tehnyt meistä päättäväisempiä. Nyt me pyydämme Jumalalta apua toimia sen pohjalta, mihin olemme ajatuksissamme sitoutuneet. Me sitoudumme yhteistyöhön kaikkien niiden kanssa, joilla on hyvä tahto. Kun korjaamme Karlsruhen yleiskokouksen satoa, me samalla kutsumme kaikkia yhteiselle pyhiinvaellukselle. Sillä jokainen Kristuksen oma on uusi luomus. Hän rakastaa kaikkia, myös niitä viimeisimpiä, vähäisimpiä ja kadotettuja. Kristuksen rakkaus on tarjolla kaikille. Se liikuttaa meitä ja vahvistaa meitä oikeudenmukaisuuden, sovituksen ja ykseyden pyhiinvaelluksella.

Ykseyslausuma
Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen[1]

1. Me – KMN:n yhteys – elämme ja todistamme maailmassa, joka on samanaikaisesti Jumalan kaunis luomakunta ja jonka ekologinen kriisi, sota, pandemia, rakenteellinen köyhyys, rasismi, sukupuolistunut väkivalta, ihmisoikeusrikkomukset ja monet muut kärsimykset ovat rikkoneet. Yleiskokouksen teeman innoittamana tämä ykseyslausuma on kirjoitettu pastoraalisella äänellä. Se pyrkii tarjoamaan toivoa kirkoille ja maailmalle niiden tilanteessa. Sen perustana on luottamus Jumalan väsymättömään rakkauteen, ja se alkaa siitä, rakkaudesta, joka ei koskaan jätä meitä. Se pohtii tuon lannistumattoman rakkauden merkitystä, Kristuksessa ilmoitettuna ja Pyhän Hengen herättämänä, ekumeeniselle liikkeelle. Se haastaa kirkkoja elämään ja rukoilemaan ykseyden puolesta, tällaisen rakkauden innoittamana ja rohkaisemana. Se haastaa kirkkojamme myös sitoutumaan todistamaan ja työskentelemään yhdessä kaikkien asioiden sovittamiseksi Kristuksessa.

Yhdistyneet Kristuksen rakkaudessa

2. Apostoli Paavali kirjoitti kristityille Roomassa: ”Olen varmaa siitä, ettei kuolema eikä elämä, eivät enkelit, eivät henkivallat, ei mikään nykyinen eikä mikään tuleva eivätkä mitkään voimat, ei korkeus eikä syvyys, ei mikään luotu voi erottaa meitä Jumalan rakkaudesta, joka on tullut ilmi Kristuksessa Jeesuksessa, meidän Herrassamme” (Room. 8:38–39). Nyt, kuten kautta aikojen, Jumalan rakkaus vapaasti, armollisesti ja ehdottomasti annettuna, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen yhteys, työskentelee voittaakseen kaikki ne voimat maailmassa, jotka yrittävät erottaa meidät Jumalasta, toisistamme ja luomakunnasta. Jumalan rakkaus on ilmestynyt hänen Poikansa Jeesuksen Kristuksen ihmiseksi tulemisessa: hänen myötätunnossaan niin monia koh-

1 Vrt. 2. Kor. 5:11,21.

taan, hänen pestessään oppilaidensa jalat, hänen käskyssään rakastaa jopa vihollisia, hänen levitetyissä käsivarsissaan rakkaudesta maailmaa kohtaan, kun hän antoi elämänsä ristillä. Näemme Kristuksessa rakkauden, joka ei koskaan petä, joka ylittää eron ja rikkinäisyyden.

Erityinen kristillinen kutsu rakastaa

3. Kirkon varhaisimpina päivinä monet ihmettelivät tapoja, joilla kristityt elivät ja hyväksyivät kuolemansa. Miten on, he kysyivät, että kristityt eivät pelkää edes kuolemaa? Miten he ovat niin *kiintyneet* toisiinsa? Ja mistä heidän järisyttävästi erilainen elämäntapansa tulee? Toisella vuosisadalla, kun kristityt tunnettiin erityisesti halukkuudesta jäädä monien sairaiden ja kuolevien luokse, *Kirjeen Diognetukselle*[2] kirjoittaja julisti, että kristillinen elämä ”ei ole vain maallinen keksintö… tai vain inhimillinen mielipidejärjestelmä”, vaan että se tulee Jumalan rakkaudesta ihmiskuntaa kohtaan. Tekijä sanoo lukijalle, “…miten rakastat Jumalaa, joka on ensin rakastanut sinua? Ja jos rakastat Jumalaa, jäljittelet Jumalan laupeutta.”

4. Meidän aikanamme varhainen kristillinen todistus Jumalan rakkaudesta haastaa meitä rakastamaan nyt. Usein emme onnistu elämään tämän kutsumuksen mittaisesti, ja rehellistä itsekriittisyyttä sekä katumusta tarvitaan jatkuvasti. Kirkon jakautumiset ovat yhä jäljellä. On sotia ja konflikteja kansakuntien ja kansojen välillä. Monet maat ja kansat kohtaavat yhä kolonialismia, sortoa ja niiden perintöjä. Nykyinen pandemia on tehnyt maailman epätasa-arvoisuuksista entistä elävämpiä, ja luomakunta kohtaa ilmastohätätilan. Mutta kirkot ovat juurtuneet elävään uskoon, jonka mukaan Jumala tekee meidät ja antaa meille jokaiselle todellisen arvokkuuden. Katsomme aina kohti uudistuneen tulevaisuuden toivoa, joka on Jumalan ikuinen lupaus, ja meitä johtaa ennen muuta Jumalan rakkaus, joka tulee alati ilmi Jeesuksessa Kristuksessa. Näinä päivinä me kuulemme ja julistamme ikuista evankeliumin sanomaa, että ”usko, toivo ja rakkaus pysyvät,

2 Opetuslasten kirje Diognetukselle (The Epistle of Mathetes to Diognetus), teoksessa Alexander Roberts, James Donaldson ja A. Cleveland Coxe, (toim.), *Ante-Nicene Fathers,* (Buffalo, NY: Christian Literature Publishing Co., 1885, vol. 1), https://www.newadvent.org/fathers/0101.htm, katsottu 4.9.2022), luvut 7, 10.

nämä kolme; ja suurin niistä on rakkaus" (1. Kor. 13:13). Ennen muuta rakkaus on ekumeenisen liikkeemme innoittaja, perusta, lähde. Vastauksena rakkauteen, jonka olemme nähneet Kristuksessa, Pyhän Hengen kautta, meitä johdetaan etsimään yhdessä oikeudenmukaisuutta, sovintoa ja yksseyttä perustuen uskomme totuuteen.

5. Paavalin kutsu laajentaa hänen ensimmäisen kirjeensä Korinttilaisille aiempien lukujen sanomaa, joka tyylikkäästi kuvaa, miten olemme yhdessä yhden Kristuksen ruumiin jäseniä: rehellisen itsetutkistelun kautta (11:28), odottamalla toistamme, niin että syömme samassa pöydässä (11:33), ottamalla vastaan ja kunnioittamalla yhden Hengen lahjojen moninaisuutta (12:4) ja ylistämällä apostolista todistusta (12:28). Ja sitten Paavali näyttää meille rakkauden tien. Siksi me vahvistamme tässä 2022 yleiskokouksessa, että Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen.

Nykypäivän maailma

6. Uskovia, kirkkojen ihmisiä, kuten niin monia muita ympäri maailmaa, koskettavat syvästi oman ajan kivut. Koronapandemia on erottanut perheitä, syventänyt erillisyyttä ja lisännyt kuolleisuuslukuja. Monet perheet surevat ja kaipaavat yhdistymistä. Sukupolvien väliset traumat kuormittavat ihmissuhteita ja yhteiskuntia. Väkivaltaiset konfliktit ja sodat tuovat kuolemaa ja kärsimystä jokaiselle mantereelle. Sota, ilmastohätätila, uskonnollinen vaino ja/tai perusinhimillinen ruoan, turvallisuuden ja turvan tarve heittävät ihmisiä ulos kotimaistaan, ja he huomaavat usein olevansa ei-tervetulleita pakolaisia. Jälleen kerran, muutamissa paikoissa, kristityt tappavat toisiaan.

7. Kohtaamme monia perustavan epäoikeudenmukaisuuden syntejä kuten kastismi, rasismi, seksismi, ikärasismi, vammaisten syrjintä, kolonialismi, taloudellinen hyväksikäyttö, vallan ja voimavarojen epätasa-arvoinen jako ja suhteidemme turmeltuminen luomakuntaan yhdessä monenlaisen vieraantumisen kanssa. Nämä synnit työntävät ihmisiä erilleen toisistaan ja tukahduttavat Jumalan antaman kaipauksemme tunnustamisesta, yhteydenpidosta ja yhteydestä. Tällaisessa maailmassa, jakautumisten haavoittamassa, kirkot ovat kutsuttuja todistamaan rakkauden tuhoutumattomasta voimasta tuoda yhteen ja sovittaa. Uskonsa kautta, jota ne julistavat Jeesuksen Kristuksen evankeliumissa, kirkot ovat kutsuttuja antamaan vas-

takulttuurinen todistus: ykseyden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan toivo. Ja kuitenkin, huolimatta Kristuksen kutsusta ykseyteen, kirkot jatkavat jakautuneisuuden tilassa. Tämän jakautuneisuuden keskellä, koskien sekä maailmaa että kirkkoja, Kristuksen kutsu ykseyteen kaikuu jopa entistä perinpohjaisemmin.

Ykseyslausumia matkalla

8. Kirkkojen maailmanneuvoston perättäiset yleiskokoukset ovat tarjonneet julkilausuman tai teeman innoittamaan kirkkoja pohtimaan, miksi ne ovat valinneet tehdä matkaa yhdessä ja ykseyskutsun merkitystä. Kun palautamme mieleen, mitä edeltäjämme ovat sanoneet, kysymme itseltämme, mitä meidät kutsutaan sanomaan omana aikanamme.

9. Vuoden 1948 perustava yleiskokous Amsterdamissa ja toinen yleiskokous Evanstonissa vahvistivat ykseytemme uskollisina Kristukselle, ottivat esille sinnikkäiden kirkollisten jakautumisten synnin ja ilmaisivat toivonsa, että kirkot voisivat "pysyä yhdessä" epätäydellisessä yhteydessään.[3] Vuoden 1961 New Delhin yleiskokouksen mukaan ykseys, joka on Jumalan tahto ja lahja kirkolle, tehdään näkyväksi, kun "kaikki joka paikassa" löytävät sovinnon apostolisessa ukossa, sakramentaalisessa elämässä, palveluvirassa ja lähetyksessä ja ovat yhtä kaikkien kanssa jokaisessa paikassa ja ajassa.[4]

10. Seitsemän vuotta myöhemmin 1968 Upsalan yleiskokous lähestyi näkyä ykseydestä katolisuuden näkökulmasta ominaisuutena, jonka kautta kirkko ilmaisee Kristuksessa elämisen täyteyttä, jakamattomuutta ja kokonaisuutta. Katolisuus on siksi "kaikenlaisten egoismien ja partikularismien" vastakohta.[5] Yleiskokous piti yhdessä kirkon ykseyden ja ihmiskunnan yk-

3 W.A. Visser 'T Hooft, toim., *The First Assembly of the World Council of Churches* (London: SCM, 1949), 51–57; W.A. Visser 'T Hooft, toim., The Evanston Report (London: SCM, 1955), 82–91.

4 "New Delhi Statement on Unity" in *New Delhi speaks: the message of the Third Assembly, New Delhi, 18 November-5 December 1961, with the reports of the Assembly's sections on Christian witness, service and unity and an appeal to all governments and peoples* (London: SCM 1962; https://www.oikoumene.org/resources/documents/new-delhi-statement-on-unity, katsottu 4.9.2022), 116–135.

5 5 M.- Goodall, toim., "The Holy Spirit and the Catholicity of the Church," teoksessa *The Uppsala 68 Report* (Geneva: WCC, 1968), 13.

seyden ja kutsui kirkkoja työskentelemään sen ajan puolesta, jossa ”aidosti yleismaailmallinen neuvosto voi jälleen kerran puhua kaikkien kristittyjen puolesta ja johtaa tietä tulevaisuuteen.”

11. Vuoden 1975 yleiskokous Nairobissa otti Upsalan yleiskokouksen näkökulman konsiliaarisuudesta ykseysvisioonsa. Yksi Kirkko, se lausui, ”on nähtävä paikallisten kirkkojen yhteytenä, jotka itsessään ovat todellisesti yhdistyneet.”[6] Vancouverin 1983 yleiskokouksesta tuli muistutus, että näkyvällä ykseydellä on kolme tunnusmerkkiä: ykseys apostolisessa uskossa, ykseys kasteen vastavuoroisessa tunnustamisessa, eukaristiassa ja virassa ja ykseys yhteisessä päätöksenteossa ja opettamisessa auktoritatiivisesti.[7]

12. Vuoden 1991 Canberran yleiskokouksen mukaan kirkon ykseys ymmärrettynä *koinonia*na toteutuu, ”kun kaikki kirkot voivat tunnistaa toisessaan yhden, pyhän, katolisen ja apostolisen kirkon” tavalla, jossa ”erot perustuvat teologisiin perinteisiin, erilaisiin kulttuurisiin, etnisiin tai historiallisiin yhteyksiin, jotka kuuluvat erottamattomasti yhteyden luonteeseen.”[8] KMN:n 50. juhlavuonna 1998 Hararen yleiskokous kehotti kirkkoja kutsumaan toisiaan “kääntymään kohti Jumalaa ja iloitsemaan toivossa” samalla kun ne pohtivat kirkkojen vuosikymmentä solidaarisuudesta naisten kanssa.[9]

13. Kaikki, jotka on kastettu Kristukseen “ovat yhdistyneet hänen ruumiissaan”, lausui kirkko-opillinen teksti “Kutsuttu olemaan yksi kirkko”, jonka Porto Alegren yleiskokous hyväksyi 2006.[10] Kirkko uskovien yhteytenä ”on Jumalan sanan luoma”. Jumalan kansana, Kristuksen ruumiina ja Pyhän Hengen temppelinä ”kirkko on kutsuttu ilmentämään ykseyttään rikkaas-

6 *Breaking barriers. Nairobi 1975. The official Report of the Fifth Assembly of the World Council of Churches* (Geneva: WCC, 1975; https://archive.org/details/wcca17, katsottu 4.9.2022).

7 D. Gill, toim., *Gathered for Life – Official Report – VI Assembly World Council of Churches* (Geneva/Grand Rapids: WCC/Eerdmans, 1983), 43–45.

8 *The Unity of the Church as Koinonia: Gift and Calling - The Canberra Statement* (https://www.oikoumene.org/resources/documents/the-unity-of-the-church-as-koinonia-gift-and-calling-the-canberrastatement; katsottu 4.9.2022).

9 D. Kessler (toim.),*Together on the Way – Official Report of Eighth Assembly of the World Council of Churches* (Geneva: WCC, 1999; https://www.oikoumene.org/resources/documents/together-on-the-way-official-report-of-the-eighth-assembly, accessed 4.9.2022), 242–248.

10 *Called to be the One Church* (https://www.oikoumene.org/resources/documents/called-to-be-the-one-church-as-adopted, katsottu 4.9.2022).

sa erilaisuudessa". Nykyisessä epätäydellisen yhteyden tilassa "jokainen kirkko on kutsuttu vastavuoroisesti antamaan ja vastaanottamaan lahjoja ja vastavuoroiseen tilivelvollisuuteen", koska "erillään toisistamme me köyhdymme." Lopulta Busanin 2013 yleiskokous painotti kirkon ykseyttä merkkinä ja palvelijana Jumalan sovinnolle koko ihmiskunnan kanssa ja koko luomakunnan kanssa, koko asutun maan kanssa.[11]

Sydämen ekumenia

14. Tässä vuoden 2022 Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksessa käännymme nyt ylistämään ja vahvistamaan tavat, joilla todellisen ykseyden etsiminen perustuu aina rakkauteen: Jumalan rakkauteen Kristuksessa ilmoitettuna ja elettynä Pyhässä Hengessä, rakkauteen, joka johtaa meidät ja johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen. Näinä aikoina näky ykseydestä näyttää toisinaan vähemmän selvältä kuin toivoisimme ja vaikeammalta tavoitella, mutta kutsu ykseyteen on yhä kiireinen ja pakottava. Jeesuksen Kristuksen todellinen päämäärä, ja hänen kanssaan kaikkien kristittyjen, on saavuttaa näkyvä yhteys, yksi pyhässä ykseydessä. Kirkkojen vastaukset Faith and Order -tekstiin *Kirkko: Yhteistä näkyä kohti*[12] paljastavat, että olemme nyt enemmän yhtä mieltä kuin eri mieltä monista apostolisen uskon näkökulmista, paljossa yhteisessä käsityksestämme sakramenteista ja käskystä palvella Jumalan ihmisiä maailmassa. On syvää sitoutumista näkyvän ykseyden päämäärään, uudistunutta keskittymistä ekumeeniseen spiritualiteettiin ja kirkko-oppiin, joka alkaa kasteesta. On todellista, lisääntyvää lähentymistä tarpeessa pitää yhdessä paikallinen ja yleismaailmallinen aja-

11 "Unity statement adopted by the WCC 10th Assembly on 8 November 2013" (https://www.oikoumene.org/resources/documents/unity-statement, katsottu 4.9.2022).

12 *The Church: Towards a Common Vision*, Faith and Order Paper No. 214 (Geneva: WCC, 2013; https://www.oikoumene.org/sites/default/files/Document/The_Church_Towards_a_common_vision.pdf, katsottu 4.9.2022).

teltaessa kirkkoa, yhdessä evankelisen palon kanssa julistaa evankeliumia yhdessä ja osallistua Jumalan missioon maailmassa.[13]

15. Me ymmärrämme tämän yhteisen sitoutumisen, kuten myös nämä lähentymiset, olevan näkyviä merkkejä kasvusta kohti ykseyttä. Kirkot kysyvät nyt, kuinka tämä kasvu voitaisiin tehdä näkyväksi. Joidenkin keskuudessa on liikettä siihen suuntaan, että painotetaan kokemusta ekumeniasta enemmän kuin muodollisia sopimuksia ja sen tunnistamista, että kun ensin kuljemme yhdessä yhteisellä sovinnon ja ykseyden pyhiinvaelluksella, meitä myös johdetaan pohtimaan yhdessä uskon ja totuuden kysymyksiä. Kirkkojen vastaukset ilmaisevat kaipausta ekumeniaan, jossa tuomme kaiken itsestämme matkalle ja pöydälle, erottamatta ajattelua rukouksesta, rukousta toiminnasta, tai toimintaa ajattelusta.[14]

16. Ykseydellemme on perustavia haasteita näitä aikoina. Jäljellä on kysymyksiä erilaisuuden rajoista käsityksessämme ykseydestä, pyyntö monilta joistakin yhteisistä kriteereistä arviointiin, erityisesti moraalikysymyksissä ja tarve tutkia yhdessä teologista käsitystä ihmiskunnasta. Joitakin ekumeenisia keskusteluita on vaikea jopa aloittaa. Joskus jopa ne, jotka ovat kirkollisessa yhteydessä keskenään, ovat, traagista kyllä, sodassa. Monet äänet peräänkuuluttavat ekumeniaa, joka voi tarjota haastetta, innoitusta ja rohkeutta, joka johtaa meidät muuttumaan.

17. Voimmeko avata sydämemme, niin että Kristuksen rakkaus voi johtaa meitä tavoilla, jotka hengittävät uutta elämää täyden näkyvän yhteyden etsintään? Ja onko tämä viite rakkauteen, joka kuullaan ensimmäistä kertaa tällä tavoin yleiskokouksessa, se joka kuuluu selkeästi myös maailmassa?

18. Työn ykseyden eteen pitää inspiroitua uudelleen rakkaudesta, jonka olemme nähneet Jeesuksessa Kristuksessa. Sen pitää alkaa sydämen rakkaudesta, rakkaudesta, joka vastaa Kristukselle, joka sanoi: ”Minä annan teille uuden käskyn: rakastakaa toisianne! Niin kuin minä olen rakastanut teitä, rakastakaa tekin toinen toistanne” (Joh. 13:34). Kristuksen rakkaus on ekumeenisen liikkeen hengellinen lähde. Se johtaa meidät kulkemaan yhdessä, pakottaa meidät rukoilemaan yhdessä ja kehottaa meitä vastaa-

13 *What Are the Churches Saying About the Church? Key Findings and Proposals from the Responses to The Church: Towards a Common Vision* (Geneva: WCC 2021; https://www.oikoumene.org/resources/publications/what-are-the-churches-saying-about-the-church, katsottu 4.9.2022), 6–17.

14 *What Are the Churches Saying About the Church?*, erityisesti 17–19.

maan Kristuksen kutsuun olla yhtä henkeä ja yhtä mieltä. Suhteiden laatu meidän ja kirkkojemme välillä innoittaa matkaamme ja yhteistä työtämme kohti sitä näkyvää yhteyttä, jota Kristus rukoili (Joh. 17:20–23).

19. Kun olemme ystävällisiä toisillemme kirkkoina, toivotamme lämpimästi toisemme tervetulleeksi, rakennamme syvää ja ilmeistä ystävyyttä vilpittömästi ja kunnioittaen, kun myötäeläminen, ihastuminen ja kaipaus toistemme luo vetää meitä yhteen – yli erojemme ja jakautuneisuutemme –, niin löydämme armon etsiä tuota yhteistä uskoa, yhteistä totuuttamme, joka ylittää erillisyytemme. Ykseys apostolisessa uskossa, sakramentaalisessa elämässä, palveluvirassa ja työssä, jossa toimimme yhdessä, kaikki tarvitsee päitämme, käsiämme ja jalkojamme, meidät kokonaan antamaan panoksemme (1. Kor. 12). Mutta elinvoimainen yksimielisyyden etsiminen uskossa, työskenteleminen yhdessä maailmaa palvellen, opetuslapsena kulkeminen yhdessä: kaikki nämä saa liikkeeseen Kristuksen rakkaus, joka johtaa sydämiämme Pyhän Hengen kautta.

20. Ykseyden etsimistä, joka on rakkauden innoittamaa ja perustuu syvään ja vastavuoroiseen suhteeseen voidaan kutsua 'sydämen ekumeniaksi'. Se on Kristuksen kaltaista rakkautta, joka saa meidät kulkemaan rehellisesti ja kokosydämisesti toistemme rinnalla, yrittämään nähdä maailma toisten silmin ja olemaan myötätuntoisia toisiamme kohtaan, rakentamaan luottamusta, joka on niin elintärkeä osa ekumeenista matkaamme. Se on rakkautta, joka hylkää kaiken vääristyneen ykseyden, joka kävelee toisen yli, käyttää toiseen ylivaltaa tai pakottaa häntä, eikä se myöskään tyydy heikkoon kohtaamiseen, joka on vain muodollista.

Tämä rakkaus menee kaikkien rajoitustasojen ja pidäkkeiden tuolle puolen. Se ei ole abstraktia, tunteellista, pehmeää tai romanttista, vaan se on ruumiillistunutta ja kokonaista. Siitä todistetaan näkyvässä ja käytännöllisessä, intohimoisessa ja todella haastavassa, kykenevässä kohtaamaan syvimmän pahan ja epäoikeudenmukaisuuden. Olemme oppineet toisiltamme, että rakkaus, joka yksityisesti on hellyyttä, on julkisuudessa oikeudenmukaisuutta.

21. Tämä tosin ja syvin rakkaus tekee myös mahdolliseksi aidon ja kriittisen vastuullisuuden. Nuhteleminen ja haastaminen, "totuuden puhuminen rakkaudessa", yhtä hyvin kuin hellä ystävällisyys, ovat osa kasvavaa yhteyttä. Rakkaus ottaa omakseen koko olemisemme yhdistääkseen mielen, ruumiin ja sielun sytyttäessään todellisen kiintymyksen ja aktiivisesti vastustettaessa yhdessä pahaa oikeudenmukaisuuden tähden. Se sisältää

työskentelemisen yhdessä maailman muuttamiseksi. Se menee niin pitkälle kuin haaste ja käsky rakastaa ei vain ystäviämme vaan jopa vihollisiamme. Tämänlainen rakkaus, joka nähdään Kristuksessa ja tunnetaan keskellämme, kun *olemme Kristuksessa*, vastaanottaen hänet ja uskoessamme häneen Jumalan ainoana Poikana (Joh. 1:12; 3:18), voi muovata uudelleen sekä keskinäisiä suhteitamme että todistustamme laajemmin maailmassa.

Todistuksemme maailmassa

22. Sydämen ekumenia kumpuaa Kristuksen rakkauden kokemusta, joka saa meissä aikaan *metanoia*n, joka puhdistaa sydämemme, mielemme ja tahtomme, niin että voimme todella rakastaa toisiamme. Tämä rakkaus voi myös tehdä meistä rakkauden todistajia maailmassa. Kirkot, kansat, maailmamme yhteisöt tänään ja koko luomakunta vaikeroivat ja huutavat tuskassa, ja meissä työtä tekevä Jumalan rakkaus avaa korvamme ja sydämemme näille huudoille. Olemme kulkeneet yhdessä tietä kohti näkyvää ykseyttä ja olemme oppineet, jopa kuoppaisella pyhiinvaelluksellamme, että vain Jumalan rakkaus voi saada meidät liikkumaan yhdessä astuaksemme uskollisesti Jumalan uuteen tulevaisuuteen. Kirkot, jotka ovat sitoutuneet kasvavaan yhteyteen toistensa kanssa, todelliseen rakkauteen toisiaan kohtaan jopa yli syvien erojen, elävät tavoilla, jotka ovat syvästi vastakulttuurisia tämän päivän maailmassa.

23. Rukoilkaamme, ettemme koskaan etsi jakautumista tai toisen valloittamista, käytä hyväksi tai nöyryytä, valloita väkivallalla tai pakota ykseyteen emmekä enää tee yhteistyötä maailman epäoikeudenmukaisuuksien kanssa. Älkäämme joutuko politiikan pettämäksi, jolle syventynyt individualismi, vaarallinen nationalismi tai lisääntyvä militarismi antaa muodon tai hyväksykö välttämättömänä rakenteellista epätasa-arvoa, joka jakaa maailmaa tai kärsikö ilman vastarintaa konsumerismin vaaroja sekä niitä teknologioita, jotka vieraannuttavat meidät toisistamme tai vahingoittavat Jumalan antamaa ihmisyyttämme. Rakkaudesta me sitoudumme rakentamaan maailmaa yhteiseksi hyväksi, koko ihmiskunnalle. Kaipaamme sellaista yhteyttä, joka ylistää ja vahvistaa kaikkien ihmisten arvokkuutta ja kunnioittaa koko elävää maapalloa Jumalan Luojan tekona. Yhdessä Kristuksessa, Kristuksen kuvan kaltaiseksi muovattuna, kulkien rakkauden tietä ja katumuksessa ylistämme ykseyttä sekä lahjana että hyveenä tietäen,

että meidät on kutsuttu antamaan todistus yhteydestä maailmassa, joka liian usein luo ja kärjistää jakautuneisuutta. Erillään olon, epätasa-arvon ja epäoikeudenmukaisuuden maailmassa Kristus kutsuu seuraajiaan todistamaan rakkauden yhdistävästä voimasta, joka on Hengen lahja. Tämä esittää voimakkaan haasteen maailmassa ja kuulostaa kutsulta vaihtoehtoiseen järjestykseen, joka liikkuu kohti ykseyttä ja sovintoa koko ihmiskunnalle ja koko luomakunnalle.

Kristuksen rakkaus pyhiinvaelluksella: kutsu rakastavaan opetuslapseuteen

24. Olemme kokoontuneet kirkkojen yhteytenä, Kristuksen tien pyhiinvaeltajina, tunnustamaan uskomme, vastaanottamaan ja jakamaan vieraanvaraisuutta sisarten ja veljien kanssa sisaruksina Kristuksessa. Matkaamme yhdessä Kristuksen rakkauden voimaannuttamina, kannamme kunniaa Jumalalle, jaamme tarinoitamme, valituksemme, huutomme oikeudenmukaisuuden puolesta, ilotanssimme, raviten uskoamme ja antaen toisillemme toivoa. Rakkauden käytäntö, joka tekee muukalaisesta lähimmäisen ja lähimmäisen sisareksi tai veljeksi, kutsuu meitä tekemään tilaa toisillemme, olemaan kärsivällisiä, ystävällisiä, nöyriä, anteliaita ja totuudellisia toistemme suhteen. Teemme sovinnosta ja ykseydestä ehdottoman rakkauden käytäntöjä ja ekumeenisen liikkeen tunnusmerkkejä. Tällä matkalla muistamme Jumalamme ja Isämme edessä uskon tuottamaa työtä, rakkaudesta kumpuavaa aherrusta ja Herramme Jeesuksen Kristuksen tuoman toivon (1. Tess. 1:3) innoittamaa kestävyyttä.

25. Uskollisena Kirkkojen maailmanneuvoston vuosikymmenten elämälle kutsumme toisiamme nyt ei vain pysymään yhdessä ja kulkemaan yhdessä, vaan, ennen muuta, rakastamaan toisiamme, kuten Kristus käski oppilaitaan (Joh. 13:34). Kirkkojen yhteys KMN:ssa on kutsuttu yhdessä rukoilemaan Jumalaa, jonka rakkaus, Kristuksessa ilmi tullut, muuttaa meidät. Me kutsumme toisiamme julistamaan yhdessä uskoa, jonka jaamme, että Jumalan rakkaus, Kristuksessa, todellakin johtaa kirkkomme kohti näkyvää ykseyttä. Sitoudumme vahvistamaan toisiamme muuttavassa opetuslapseudessa.

Tulevaisuutta varten

26. Vahvistamme KMN:n vision kaikkien kristittyjen näkyvästä ykseydestä ja kutsumme toisia kristittyjä jakamaan tämän näyn kanssamme. Kutsumme myös kaikkia uskon ja hyvän tahdon ihmisiä luottamaan kanssamme, että erilainen maailma, maailma, joka kunnioittaa elävää maapalloa, maailma, jossa jokaisella on jokapäiväinen leipä ja elämä yltäkylläisyydessä, dekolonialisoitunut maailma, entistä rakastavampi, harmonisempi, oikeudenmukaisempi ja rauhallisempi maailma on mahdollinen. Maailmassa, jota painavat alas niin paljo kipu, ahdistus ja pelko, uskomme, että rakkaus, jonka olemme nähneet Kristuksessa, tuo vapauttavia mahdollisuuksia ilolle, oikeudenmukaisuudelle kaikille ja rauhalle maapallon kanssa. Pyhän Hengen johtamana, ykseyden näyn pakottamana matkaamme yhdessä, sitoutuneina harjoittamaan Kristuksen rakkautta, seuraten hänen askeliaan hänen oppilainaan ja kantaen rakkauden soihtua maailmassa, luottaen lupaukseen, että Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen.

Rukous

Pyhä Jumala, kaiken lähde ja luoja,
ikuinen rakkaus, me kiitämme sinua:
Isä, joka rakastaa meitä loputtomasti,
Poika, joka ilmoittaa meille ehdottoman rakkauden,
Pyhä Henki, joka voimaannuttaa meidät jumalallisella rakkaudella,
kokoa meidät yhteen rakkaudessasi,
että voimme kasvaa näkyvässä yhteydessä
ja niin todistaa ykseydestä maailmassa.
Missä ihmisesi ovat rikkinäisiä, korjatkoon rakkaus.[15]
Kun viha huutaa maailmassa, anna rakkauden tuoda rauha ja oikeudenmukaisuus.
Kun luomakunta huokaa, tulkoon lunastus koko maapallolle.
Tule jumalallisen rakkautesi kanssa ja astu sydämiimme.
Johda kirkkoasi ja johda maailma
sovintoon ja ykseyteen. Aamen.

15 Ykseyslausuman suomennos: Tomi Karttunen.

WCC Assembly in Karlsruhe, ecumenical worship service in Bad Herrenalb 4.9. 2022

Sermon by Tomi Karttunen, text; 2. Cor 5:14–21

14 For Christ's love compels us, because we are convinced that one died for all, and therefore all died. 15 And he died for all, that those who live should no longer live for themselves but for him who died for them and was raised again. 16 So from now on we regard no one from a worldly point of view. Though we once regarded Christ in this way, we do so no longer. 17 Therefore, if anyone is in Christ, the new creation has come: The old has gone, the new is here! 18 All this is from God, who reconciled us to himself through Christ and gave us the ministry of reconciliation: 19 that God was reconciling the world to himself in Christ, not counting people's sins against them. And he has committed to us the message of reconciliation. 20 We are therefore Christ's ambassadors, as though God were making his appeal through us. We implore you on Christ's behalf: Be reconciled to God. 21 God made him who had no sin to be sin for us, so that in him we might become the righteousness of God.

Reconciliation is at the heart of our Christian faith. Together with the redemptive meaning of Christ's cross it is an essential dimension of the gospel. Its basis is the reconciling love of the Triune God which became concrete in the incarnation, crucifixion, and resurrection of Christ. Through the Holy Spirit Christ is present in his Church, in his body, and calls God's people as the temple of the Holy Spirit to follow him. He has reconciled the world with himself and wants us to be partakers of this through the reconciliation of our sins. It brings a new beginning, life in the Spirit of freedom, truth, and mercy in the world, but not of the world.

The theme of the WCC Karlsruhe assembly which was inspired by the 5. chapter of the 2. Corinthians, wants to share activating hope. Despair is the opposite of faith, and it binds us into narrow thinking and action. The perspective of faith opens a window to energizing light. This we need when trying to give our best without losing our strength and motivation.

Therefore, this theme is so important and connecting us with positive realism: "God's love moves the world to reconciliation and unity".

We are called to be His co-workers and disciples, hands and feet, ears, and eyes, but not on our own. God is present and active even amid darkness and sin. The theme encourages us to look at the mighty deeds of God in the history of the people of Israel, in Jesus Christ and in the history of the church, and in the diversity of created life. This message and faith have obvious relevance during this era of escalating crises. Love still has a change. It is mightier than the powers of death and destruction.

St. Paul explains to the congregation in Corinth, and eventually to us, that we are given the *ministry of reconciliation.* The basis of this is that in Christ *God was reconciling the world to himself*. Through faith and baptism, we are in Christ, part of his body and his disciples. Therefore, we can receive the ministry of reconciliation. We are partakers in the life of the Triune God, who is abiding in us through faith, word, sacraments, prayer, and action. He entrusted us *the message of reconciliation*. That is why we are *ambassadors of Christ*. In him we may even *become the righteousness of God*.

Being reconciled with God in Christ and partaking in the righteousness of God belong together. The double commandment of love implies that: love thy neighbour as yourself and God above all. The vertical and horizontal are dimensions of the same reality when being in Christ. As these times remind us, Christ's death and resurrection not only has a global, but even a cosmic meaning. Also, the creation has a hope, as the apostle wrote to the Romans. God reconciled the world with himself and carried our burdens. Following Christ means accordingly: "Bear one another's burdens, and in this way, you will fulfil the law of Christ." (Gal. 6:2). Being a Christian is living in a reconciliatory way: "… do not let the sun go down on your anger." (Eph. 4:26). Blessed are the peacemakers, not aggressors or arms-racers: "If it is possible, so far as it depends on you, live peaceably with all." (Romans 12:18).

St. Paul writes and proclaims his message first and foremost to the Christian congregation, to the church: "…he died for all, so that those who live might live no longer for themselves, but for him who died and was raised for them." Living for Christ is following him in a "transforming discipleship" as the WCC missiological keywords it express. Christ died and lives as the resurrected One through the Holy Spirit, lives for us all. The core of this message is spiritual, but at the same time aiming towards the

transformation of the created reality. The message is holistic and down to earth, although and because the proclamation of Christ and God's transforming, reconciliatory and unifying love is at the centre of all.

When contemplating this message and ministry of reconciliation Dietrich Bonhoeffer came to the formulation that the calling of the church is to be there "for the others" as Jesus Christ was a "human for others". Christ shows us the reality from the below, from the perspective of suffering and cross, but also in the light and hope of resurrection and love. We are silently surrounded by loving forces. Being "for the others" does not mean paternalism, but a spirit of service, healthy humbleness accompanied with courage, wisdom and obedience, a spirit of listening and asking what is the good of the other together with them, the common good.

Bonhoeffer formulated these thoughts most explicitly in his prison letters and writings, but the background was already in his Lutheran and Christian heritage, anchored in the biblical and common Christian tradition. God has created the world in his love so that everything in the creation would be there for the others. Christ's redemptive and reconciling crucifixion and resurrection showed to us how God helped us through suffering and serving, but also his conquering love and victory. God's love was hidden in the shadow of the cross. The greatest is the one who serves. God is the creator and uses earthly vessels as his instruments. Therefore, Christian faith is realistic and reality-centred, although looks also beyond the accustomed earthly boundaries. Bonhoeffer formulated this background thoughts in his manuscript for his book Ethics like this:

In Christ we are invited to participate in the reality of God and the reality of the world at the same time, the one not without the other. The reality of God is disclosed only as it places me completely into the reality of the world. But I find the reality of the world always already borne, accepted, and reconciled in the reality of God. That is the mystery of the revelation of God in the human being Jesus Christ.[1]

Faith and love, doctrine or spirituality and ethics belong together. That is why the church has the calling to act also in the public square, informed by the light of faith, hope and love, or public theology, as we say, not just blindly supporting everything that sounds good and benevolent or,

1 DBWE 6, 55 (DBW 6, 41)

alternatively, just being silent and avoiding every difficult question with political consequences. Wisdom, courage, prayer, and ability to listen are needed. The WCC assembly theme booklet affirms: *"The churches need now, together, in a renewed ecumenical movement for the sake of the world, to find a more public voice to speak a truer hope than the empty optimism of any faded political rhetoric…*"

The WCC booklet further formulates in the light of this communal faith perspective:

…individualism on which so many have come to rely, particularly in the West, are but illusions. It has made plain that we human beings are not the masters of creation but part of creation and vulnerable within it. The pandemic has also brought more clearly into the light many of the inequalities in the world… upon all the people… Christ has compassion.

Christian faith is not only anthropocentric, but also creation-centred. We have a responsibility to care for the creation with our unique human abilities as images of God, the Creator. The booklet continues:

Humankind has failed to take care of creation and now the love of God for all creation, made visible in Christ, calls out for change and for our repentance. Nonetheless, as those in Christ, … we have an irresistible hope for the future.

Facing the war in Ukraine, and war and violence also elsewhere, in the shadow of increasing militarization the ministry of reconciliation is burningly urgent. One spiritual aid which many of us practice too little today is confession. When facing honestly our trespasses and receiving a liberating forgiveness from separation to community there are much more possibilities for healing. There are many encouraging examples of processes of reconciliation. The truth commissions in South Africa and Ruanda are well-known, but also for example the work that has been done with indigenous peoples or in urban conflict areas. A common enemy unites, but could also the awareness of the joint calling to proclaim the gospel and reconciliation in word and deed unite us more? We know that mistrust and conflicts diminish the credibility of the church. It is clear we should aim towards reconciliation because we are all created as images of God, or as Christians even part of the same body.

The WCC booklet concludes: *The church may need to have a certain modesty, since not all its people and in every way always make visible the profundity of the love of God. But the church may rejoice that, in God's design, it is a new creation, sign, and servant of the mission of God to the world, and this mission*

is rooted always in love, expressed and founded in the faith proclaimed by the apostles… The church is one, according to the scriptures and the apostolic faith, and is also called to be a sign of unity for a broken world… A world crying out for profound love, for community, for justice and hope needs churches that are visibly in communion, longing for oneness where there is division and finding a new future for humankind and for all creation.

Matkaraportti Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous Karlsruhessa Saksassa 31.8.–8.9.2022

Yleistä (Kimmo Kääriäinen)

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous järjestettiin Saksassa Karlsruhessa 31.8.–8.9.2022 teemalla ”Christ’s love moves the world to reconciliation and unity”. Kyseessä oli organisaation 11. yleiskokous. Yleiskokous on Kirkkojen maailmanneuvoston ylin päättävä elin, joka kokoontuu noin kahdeksan vuoden välein. Edellinen yleiskokous pidettiin Etelä-Koreassa Busanissa vuonna 2013 ja seuraava on tarkoitus pitää vuonna 2030. Kirkkojen maailmanneuvostossa on 352 jäsenkirkkoa. Yleiskokous kokosi 655 virallista delegaattia ja noin 3 000 muuta osallistujaa kaikkialta maailmasta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon delegaatit yleiskokouksessa olivat arkkipiispa Tapio Luoma, seurakuntapastori Vilma Niemi, toiminnanjohtaja Kati Pirttimaa ja tutkimuskoordinaattori Jussi Sohlberg.

Yleiskokouksen ohjelma koostui hallinnollisista täysistunnoista, temaattisista täysistunnoista, tunnustuskuntien ja maantieteellisten alueiden kokoontumista, ekumeenisista keskusteluista, erilaisista työpajoista ja rikkaasta hartauselämästä. Yleiskokouksen ajaksi nimetyt komiteat valmistelivat päätettäviä asioita täysistunnolle ja ne kokoontuivat lukuisia kertoja yleiskokouksen aikana. Ennen varsinaista yleiskokousta järjestettiin nuorten esikokous sekä naisten ja miesten esikokous.

Yleiskokouksen yksi keskeinen tehtävä oli uuden keskuskomitean valitseminen. Tämä 150-jäseninen hallintoelin käyttää ylintä päätösvaltaa seuraavaan yleiskokoukseen saakka ja valitsee muita KMN:n johtoon tarvittavia hallinto- ja toimielimiä. Suomesta KMN:n keskuskomiteaan valittiin kirkkomme arkkipiispa Tapio Luoma ja Suomen ortodoksisen kirkon edustajaksi viestintä- ja tapahtumakoordinaattori Maria Mountraki. Keskuskomitean puheenjohtajaksi valittiin Baijerin luterilaisen maakirkon piispa Heinrich Bedford-Strohm.

Yksi yleiskokouksen erityisistä anneista oli se, että se mahdollisti osanottajille tapaamisia lukemattomien eri kirkkojen edustajien kanssa eri puolilta maailmaa. Tämä auttaa näkemään globaalin kristinuskon erilaisia kehityskulkuja.

Yleiskokous ajoittui viikonpäiviin niin, että kaksi kokouspäivistä osui torstaille. Tämä huomioitiin pukeutumisohjeissa: torstaisin tulisi käyttää mustaa, sillä silloin on ”Thursdays in black”. Tällä liityttiin Kirkkojen maailmanneuvoston kampanjaan seksuaalista ja sukupuolittunutta väkivaltaa vastaan.

Kirkkomme edustajat valmistautuivat yleiskokoukseen monipuolisesti. Ennakkotapaamisissa käsiteltiin sekä yleiskokouksen temaattisia kokonaisuuksia että käytännöllisiä asioita. Valmisteluprosessiin kutsuttiin mukaan myös KMN:n kumppanuusjärjestöjen edustajat, Suomen ortodoksisen kirkon edustajat ja Viron kirkon edustajat. Viestintä- ja tapahtumakoordinaattori Maria Mountraki koordinoi tätä kokonaisuutta ansiokkaasti. Valmistelua toteutettiin myös pohjoismaisena yhteistyönä. Pohjoismainen yhteistyö sujui ennen yleiskokousta ja sen aika erittäin hyvin. Tehtävänjaosta sovittiin ajoissa ja yhteisesti, ja kirkkojen toiveet kerrottiin Geneven suuntaan ajoissa.

Valmistauduttaessa yleiskokoukseen erityistä huomiota kiinnitettiin myös viestintään. Tavoitteena oli, että yleiskokouksen teemat ja keskeiset sisällöt välittyisivät mahdollisimman laajasti. Vaikka Kirkon viestinnän edustaja ei osallistunut itse kokoukseen, yhteistyö toimi hyvin ja viestejä saatiin välitettyä monikanavaisesti. Merkittävä lisäarvo viestinnässä tuli siitä, että Kotimaan toimittaja osallistui kokoukseen ja raportoi siitä monipuolisesti.

Delegaattien lisäksi kirkostamme yleiskokoukseen osallistui lukuisia henkilöitä eri statuksilla: neuvonantajana, tarkkailijana ja vierailijana. Lisäksi mukana oli monia nuoria stuertteina avustamassa erilaisissa käytännön tehtävissä ja samalla oppimassa ekumeenisen organisaation toiminnasta ja tutustumassa eri kirkkojen todellisuuteen.

Tämä matkaraportti koostuu useiden yleiskokoukseen osallistuneiden kirkkomme edustajien katsauksista yleiskokouksen keskeisistä teemoista.

Kirkkojen maailmanneuvoston hallituksen kokous ennen yleiskokousta (Simo Peura)

KMN:n hallitus kokoontui 29.–30.8.2022 ennen yleiskokousta ja valmisteli sitä varten vielä keskeneräiset asiat moderaattori Agens Abuomin johdolla. Näitä olivat yleiskokouksen komiteoiden henkilövalinnat ja temaattisten täysistuntojen puheenjohtajat sekä ekumeenisten keskustelujen puheenjohtaja ja raportoijat. Hallitus teki myös esityksen yleiskokouksen businesskomitean jäsenistä. Se kävi läpi public issues -kannanotot ja yleiskokouksen Code of Conductin. Hallitus päivitti yleiskokouksen valmistelujen tilanteen ja covid-19 koskevat toimenpiteet. Lisäksi hallitus viimeisteli luonnoksen yleiskokouksen ykseyslausunnoksi ja päivitti taloustilanteen, joka on kehittynyt myönteiseen suuntaan. Puheenjohtajan ja pääsihteerin laatimat puheet yleiskokoukselle merkittiin tiedoksi.

Hallituksen kokous oli sen viimeinen, ja siihen osallistuivat miltei kaikki työnsä päättävän hallituksen jäsenet. Moderaattori Agens Abuom on johtanut hallitusta yhdessä varapuheenjohtajien kanssa määrätietoisesti mutta kuunnellen. Uusi hallitus valittiin yleiskokouksen päätteeksi. Mikäli päätettäväksi olisi tullut asioita yleiskokouksen aikana siirtymävaiheessa, päätösvalta olisi ollut pysyväiskomissiolla, PCCC:llä.

Yleiskokous mahdollisti tapaamiset monien, eri puolelta maailmaa yhteen tulevien kristittyjen kanssa. Tarvittaessa on mahdollista keskustella myös kirkkojen suhteista. Tällainen oli Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, joka koettelee Venäjän ortodoksisen kirkon suhdetta muihin kirkkoihin. Toimin yleiskokouksessa sen neuvonantajana, kuten säännöt edellyttävät.

Avajaisissa liittopresidentti Franz-Walter Steinmeier esitti suorasanaista mutta asiallista kritiikkiä Venäjän toimia kohtaan. Ongelmallista puheessa oli kuitenkin se, että hän vaati KMN:n yleiskokousta ryhtymään esittämiinsä toimiin asiassa. Tämä herätti kritiikkiä monissa.

KMN:n johto tapasi Venäjän delegaation Steinmeierin puheen jälkeen. Delegaatiota johti metropoliitta Antoni. Osallistuin neuvotteluun PCCC:n puheenjohtajan ominaisuudessa. Neuvottelussa korostettiin VOK:n edustajien osallistumisen merkitystä. PCCC:n venäläisjäsen arkkimandriitta Filaret ei ole osallistunut viime vuosina komitean toimintaan, koska ekumeenisen patriarkaatin edustaja metropoliitta Gennadios on toiminut toisena puheenjohtajana. Tehtävä siirtyi kesäkuussa metropoliitta Nifonille (Romanian ort. kirkko).

PCCC:n puheenjohtajuus on ollut mielekäs tehtävä. Se on avannut monia ovia ja mahdollisuuksia. Sääntöjen mukaan pääsihteeri valmistelee keskuskomitean oman nominations-komitean valintaa konsultoimalla siitä PCCC:n puheenjohtajia. Näin tapahtui tälläkin kertaa. Hämmentävää oli kuitenkin huomata, että useampi keskuskomitean jäsen ei ollut kiinnostunut tehtävästä.

Omalta osaltani PCCC:n puheenjohtajuus jatkuu kesäkuuhun 2023, jolloin keskuskomitea valitsee uuden komitean. Nykyinen komitea pitää viimeisen kokouksensa 27.–30.4.2023.

Nuorten esikokous (Vilma Niemi)

Osallistuin paitsi Kirkkojen maailmanneuvoston (KMN) yleiskokoukseen, myös nuorten eli alle 30-vuotiaiden esikokoukseen. Sen neljälle päivälle oli annettu aiheet, joista kolme ensimmäistä on todettu toimiviksi Busanin yleiskokouksesta alkaneessa Oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellus -ohjelmassa: ”Celebrating the Gifts” (via positiva), ”Visiting the Wounds” (via negativa), ”Transforming the Injustices” (via transformativa) ja “Closing Celebration”. Ensimmäisen päivän aamuhartaudessa kirjoitimme kankaanpaloille tietojamme, taitojamme ja luonteenpiirteitämme, joita Jumala on meille lahjoittanut. Sitten kankaanpalat sidottiin yhteen köydeksi, joka aseteltiin alttarille. Lahjat on tarkoitettu käytettäväksi Jumalan tarkoituksen mukaisesti. Niitä käyttämällä kokonaisuudesta tulee enemmän kuin osiensa summa. Toisen päivän aamuhartaudessa kirjoitimme paperilapuille oman elämämme haavan, kivun, pelon tai surun. Sitten laput kerättiin, sekoitettiin ja jaettiin uudestaan. Meitä pyydettiin ottamaan saamamme lapun rukousaihe omaksemme ja rukoilemaan sen puolesta kuin se olisi omamme. Aiheita oli monenmoisia, Ukrainan sodasta seurustelusuhteen päättymiseen. Tämä tapa rukoilla havainnollisti 1. Korinttilaiskirjeen 12. luvun jaetta: ”Jos yksi jäsen kärsii, kärsivät kaikki muutkin jäsenet”. Kolmantena päivänä annettiin puheenvuoroja kärsimyksen – ei uhreille, vaan – todistajille. Todistamalla kärsimyksistämme me autamme Kristuksen ruumista tunnistamaan ja parantamaan haavoja. Viimeisenä päivänä ensimmäisenä päivänä sitomamme kangaspalaköysi siirrettiin kulkemaan käytävää pitkin alttarilta ulos kirkon ovesta. Me olemme lahjoinemme lähetettyjä maail-

maan sitä muuttamaan. Minusta tätä tapaa työstää haasteita kannattaisi kokeilla myös kirkossamme.

Nuorten esikokouksessa muotoiltiin nuorten viesti yleiskokoukselle ja sen kautta jäsenkirkoille. Siinä ”vaaditaan nuorten valituksen, erityisesti sorrettujen yhteisöjen ja ilmasto-oikeudenmukaisuuden puolesta taistelevien, aktiivista kuuntelemista seistäksemme heidän rinnallaan, työskennelläksemme kohti uutta luomista ja rakkautta, syvällisesti tiedostaen menneisyyden kivut.”

Varsinaisessa yleiskokouksessa nuorten viestistä nousivat ylitse muiden ilmastokriisi ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Nuoret järjestivät ilmastomielenosoituksen, josta puhuttiin positiiviseen sävyyn, vaikka se ohjattiin pidettäväksi yleiskokousalueen ulkopuolella. Näin ollen siihen osallistuivat ne, jotka jo tiesivät teeman tärkeäksi, ja jättivät osallistumatta ne, joita kokemus olisi voinut herätellä. Nuorten osallisuus voi olla näennäistä eikä se kehity suoraviivaisesti. Yleiskokouksen delegaateista vain 12 % oli alle 30-vuotiaita, vaikka tavoitteeksi on asetettu 25 %. Sekä nuorten delegaattien että keskuskomiteaan valittujen nuorten määrä laski verrattuna Busanin yleiskokoukseen. Nuorten esityksestä keskuskomitealta pyydettiin toimia, jotta huomioitaisiin ”täyden nuorten osallisuuden tarve kaikissa komissioissa, komiteoissa ja työryhmissä ja myös joidenkin jäsenkirkkojen ilmeinen vastahakoisuus nimittää nuoria keskuskomiteaan ja muihin komiteoihin”. KMN:n vallassa olisi esimerkiksi perustaa pysyvä nuorisotyön asiantuntijan tehtävä tällä hetkellä Filippiineiltä Sveitsiin suuntautuvana lähetystyönä toteutettavan, jatkuvuudeltaan riskialttiin tehtävän tilalle. Ratkaisevaa on kuitenkin osallisuustyö jäsenkirkoissa. Toivon, että kirkkomme jatkaa tätä tärkeää työtä ja suhteellisen edistyksellisenä esimerkin näyttämistä kansainvälisillä kentillä.

Yleiskokouksessa hyväksytyssä A Call to Act Together -julkilausumassa todetaan, että ”meitä kutsutaan sanoista tekoihin” ja ”me olemme käyttäneet monia sanoja, mutta -- nyt me pyydämme Jumalaa auttamaan meitä muuttamaan meidän sitoumuksemme toiminnaksi.” Tätä samaa viestiä nuoret toistelevat tauotta. Sanat ilman tekoja ovat tekopyhiä ja syövät kirkon uskottavuutta. Symbolistenkin tekojen taakse on helpompi ryhmittäytyä puolustamaan arvojaan kuin paljon puhuvien instituutioiden ja organisaatioiden taakse. Huolestuttavista tulevaisuudennäkymistä huolimatta nuorilla on toivoa ja halua vaikuttaa: esikokouksen viimeisen yhteislaulun sanoin ”me uskomme, että me ylitämme esteet jonain päivänä”. Sekä tur-

hautuminen että toivo kannattaisi kanavoida kirkossa toiminnaksi. Tämä ei tapahdu vain työntekijöiden tekemien toimintasuunnitelmien kautta, vaan liittymällä seurakuntalaisista nousevaan, heille merkitykselliseen palvelutyöhön. Toivon, että kirkkoamme rakennetaan tähän suuntaan johdonmukaisesti.

Lopuksi haluan jakaa ajatuksia temaattisesta pienryhmästä, joka kohdallani käsitteli ekumeenista kasvatusta. Keskusteluissa keskiössä olivat ekumeeniset instituutit ja niiden opetus, mutta paljon puheenvuoroista oli sovellettavissa myös muuhun. Kirkon identiteettiä on tavattu määritellä rajaamalla jotain ulkopuolelle, ja nyt olisi syytä opetella viestimään, mitä me olemme, eikä vain, mitä me emme ole. Erilaisiin perinteisiin tutustuminen pakottaa pohtimaan, mistä eroavaisuudet johtuvat, ja näin myös sitä, mikä tekee omasta perinteestä kontekstuaalisen. Tämä tekee perinteiden vertailusta tasa-arvoisempaa ja erilaisuudesta hyväksyttävämpää, jopa toisiamme rikastuttavaa. Ekumeeninen kasvatus tuottaa tällaista avoimempaa asennetta, ja siksi teologiseen opetukseen tulisi sisällyttää entistä enemmän ekumeenisia elementtejä. Kirkkomme kannattaisi huomioida tämä esimerkiksi työntekijöidensä koulutuksessa.

Just Community of Women and Men -esikokous (Elina Hellqvist)

Välittömästi ennen yleiskokousta järjestettiin useita ns. esikokouksia, joista yksi oli *Just Community of Women and Men,* vapaasti suomennettuna ”kaikille sukupuolille oikeudenmukainen yhteisö”. Busanin yleiskokouksessa 2023 aiemmin naisten esikokouksena tunnettu tapahtuma laajeni myös miehille tarkoitetuksi. Tällä kertaa osallistujista n.60 % on naisia ja n. 40 % miehiä. Esikokouksen tarkoituksena on valmentaa osallistujia varsinaiseen yleiskokoukseen ja valmistautua aihepiiriin liittyvien teemojen käsittelyyn varsinaisessa kokouksessa.

Esikokouksessa mm. paneuduttiin yleiskokouksen Code of Conductiin, tutustuttiin yleiskokousten välissä käynnissä olleeseen oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellukseen sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmasta ja nostettiin esiin Torstait mustissa -kampanjaa, jonka tavoitteena on taistella sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista väkivaltaa vastaan.

Sisällöllisesti mielenkiintoisin oli työskentely, jossa pohdittiin oikeudenmukaisen yhteisön etsimisen megatrendejä. Niiksi oli tunnistettu COVID-19 ja sen vaikutukset jo valmiiksi heikoimmassa asemassa oleviin, rasismi ja sukupuoleen perustuva syrjintä, ilmastonmuutoksen vaikutukset, ja media ja sukupuoli. Kaikki megatrendit ovat tunnistettavissa myös Suomen kontekstista käsin.

Monissa puheenvuoroissa tuotiin esiin, että sukupuolen moninaisuus kattaa myös sukupuolivähemmistöt, ei ole enää mielekästä puhua kirkonkaan kontekstissa vain naisista ja miehistä. Loppuraportissa todettiin, että tämä aihe on herkkä eikä siitä vielä vallitse konsensusta.

Esikokouksen ensimmäinen päivä keskittyi etukäteen valmisteltuihin esityksiin. Toisena päivänä esikokouksen loppuraporttia työstettäessä tunnelma sähköistyi. Erityisesti Afrikan kirkkoja edustavat naiset halusivat käyttää loppuraportissa paljon suorempaa kieltä kuin luonnoksessa oli. Loppuraportista tulikin tämän keskustelun jälkeen varsin tiukkasanainen.

Viestissään yleiskokoukselle esikokous totesi, että esikokouksen tavoitteena oli pohtia, mikä estää meitä kokemasta elämän täyteyttä Jumalan yhteydessä. Mitkä tekijät estävät joidenkin ihmisten täyden osallisuuden ja radikaalin tervetulleeksi toivottamisen? Tarkastelun pohjana oli Apt. 8:26–39.

Esikokouksen loppuraportissa huomiota halutaan kiinnittää erityisesti neljään teemaan:

1. Väkivalta ja hyväksikäyttö, erityisesti kohdistuen marginaaleissa eläviin. Kirkoissa on rakenteellista väkivaltaa, jota myös puolustellaan raamatullisin perustein. Tarkastelun näkökulman tulee olla intersektionaalinen: kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanne on usein hankalin.
2. Mitä ovat ne käytänteet ja kulttuuriset normit, jotka estävät oikeudenmukaisuutta? Mikä on kristillisen fundamentalismin rooli? Inkluusion ehdot asettavat usein ne, jotka ovat vallassa.
3. Oikeudet ja vastuut: sukupuolten välinen oikeudenmukaisuus täytyy huomioida kaikessa työssä.
4. Kirkko Jumalan yhteisönä ei rakennu sellaisella ykseyteen pyrkimisellä, joka laimentaa, jättää huomiotta tai kieltää naisten eletyn kokemuksen. Ykseyden tavoittelu ei saa estää puuttumasta niihin tekijöihin, jotka satuttavat ihmisiä.

Esikokouksessa esillä olleet ihmisen seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset nousivat esiin myös Pääsihteri Saucan avajaispuheessa. Hän totesi, että teema myös jakaa kantoja kirkkojen, tunnustuskuntien ja KMN:n sisällä. Sauca korosti, ettei KMN:llä ole kantaa ihmisen seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä, vaan kirkkojen tulee muodostaa kantansa itse. Konsensus vallitsee siitä, että jokaista ihmistä tulee kunnioittaa, ihmisoikeudet koskevat kaikkia, kaikki väkivalta ja sekä fyysinen että psyykkinen aggressio on tuomittava, ja jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Erityisesti jotkut ortodoksiset kirkot ja globaalista etelästä tulevat kirkot ovat kokeneet keskustelun ihmisen seksuaalisuudesta vaikeaksi. KMN:n keskuskomitea hyväksyi helmikuussa 2022 asiaa käsittelevän dokumentin.

Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokouksen spiritualiteetti (Kati Pirttimaa)

Yhteinen rukous, ylistys ja laulaminen ovat tärkeä osa ekumeenista yhteyttä ja muovasivat yleiskokouksenkin sisältöä ja tunnelmaa.

Karlsruhessa rukouselämä oli toteutettu rikkaasti, monipuolisesti, laadukkaasti ja inklusiivisesti. Avajais- ja päätösrukous sekä aamurukoukset oli toteutettu ekumeenisesti, niiden suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi KMN:n työryhmä. Iltarukoukset puolestaan toteutettiin tunnustuskunnittain, ja niiden valmistelusta ja toteutuksesta vastasivat paikalliset kirkot. Tämä perusratkaisu toi lisää vaihtelevuutta ja moninaisuutta muutenkin rikkaaseen kokonaisuuteen.

Rukouselämästä voidaan nostaa esiin erityisesti seuraavat teemat: kielten moninaisuus, monipuolinen musiikki sekä symbolinen toiminta. Näistä voisi kaikista ammentaa myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jumalanpalveluselämään.

Yleiskokouksessa laajasti esillä olleet teemat, ilmastokriisi, yhdenvertaisuus, oikeudenmukaisuus, rauha ja ykseys, saivat hengellisen ilmaisunsa rukouselämässä. Tällöin ne ankkuroituivat syvästi myös teologisiksi teemoiksi, jotka nousevat Raamatusta ja kirkon opista. Teemat olivat vahvasti kontekstuaalisia ja nivoutuivat kokouksen muuhun työskentelyyn. Rukouselämä ei siis ollut irrallaan kokouksen muusta elämästä vaan kiinteä osa sitä.

Rukouksissa käytettyjen kielten rikkaus oli puhuttelevaa. Ohjelmakirjassa rukousten ja laulujen tekstit löytyivät kaikilla KMN:n pääkielillä: eng-

lanniksi, ranskaksi, espanjaksi ja saksaksi. Rukouksia ja raamatuntekstejä luettiin näiden lisäksi arabiaksi, mandariinikiinaksi, unkariksi, suomeksi, tongaksi, swahiliksi, vain osan mainitakseni. Näiden lisäksi myös viittomakieli oli edustettuna, ei vain tulkattuna vaan myös kielenä muiden joukossa. Erityisen koskettavaa oli, kun päätösrukouksessa uusi keskuskomitea siunattiin yhteisesti tehtäväänsä viittomakielellä. Rukousten kieli oli konkreettista ja rukousten aiheet vahvasti sidoksissa ympäröivään maailmaan ja sen tapahtumiin. Kielessä yhdistyi pitkä kristillinen traditio ja kontekstuaalinen teologia. Monia tekstejä voisi suomeksi käännettynä hyödyntää myös meidän kirkossamme.

Musiikin kieli oli yhtä lailla rikasta ja monipuolista. Laulujen tyylit vaihtelivat virrestä afrikkalaiseen rytmiikkaan, lattareista antiokialaiseen lauluun, gospelista hymniin sujuvasti ja joustavasti. Puhuttelevina yksityiskohtina olivat ukrainalaiset sävelmät. Linjana oli rikkaus ja moninaisuus, ei musiikkityylien yhtenäisyys. Musiikista vastasi laaja ammattilaisten joukko, josta kukin vuorollaan oli esilaulajana ja soitinyhtyeen johtajana. Aamurukouksissa oli mukana myös suuri kuoro. Jokaista laulua johti ko. tyylin ja musiikkiperinteen osaaja. Ei siis ollut haettu ihmistä, joka osaisi monta musiikkiperinnettä ”vähän sinne päin” vaan monia asiantuntijoita ja osaajia. Tätä kautta myös seurakunnan oli helppo osallistua, oli sitten kyseessä mikä tahansa musiikkityyli tai kieli. Lauluja harjoiteltiin ennen rukoushetkiä, harjoitus toimi myös sisääntulomusiikkina, kun ihmiset saapuivat turvatarkastuksesta pikkuhiljaa kokousalueelle.

Jokaisessa rukouksessa oli musiikin ja sanojen lisäksi symbolista toimintaa, joka liittyi päivän teemaan. Luomakunnan rukouspäivänä kaadettiin vettä eri maanosista oleviin saviastioihin. Joissain rukoushetkissä toteutettiin draamallisia jaksoja, mimiikkaa ja tanssia. Myös nämä elementit nousivat rukouksen teemoista ja oli liitetty kokonaisuuteen tyylikkäästi. Ne eivät olleet päälle liimattua erikoisuudentavoittelua vaan toivat rukoukseen uusia ilmaisukeinoja ja elementtejä tukemaan kunkin päivän teemaa.

Rukoushetkissä oli helppo olla mukana, myös silloin kun kieli tai rukouksen tapa oli itselle vieraampaa perinnettä. Moninaisen kokonaisuuden rakentamiseen oli käytetty paljon aikaa ja ammattitaitoa. Rukouselämästä välittyi ilo, yhteys, raikkaus ja totuudellisuus.

Ykseyslausuma – ”toivoa kirkoille ja maailmalle”, kutsu oikeudenmukaisuuden, sovinnon ja ykseyden pyhiinvaellukselle (Tomi Karttunen)

Tämän kertaisen yleiskokouksen ykseyslausuma liittyy yleiseen ekumeeniseen kehitykseen, jossa perinteisten teologisten dialogien ja ekumeenisen sosiaalietiikan ohella korostetaan entistä enemmän hengellistä ja pastoraalista ekumeniaa, lähetyksen ja ykseyden välistä yhteyttä sekä toiminnan ekumeniaa ja toisiltamme oppimista. Pyrkimyksenä on holistinen, entistä kokonaisvaltaisempi ote ei vain teologiassa ja missiologiassa, vaan myös ekumeniassa. Yleiskokouksen teema ilmentää tätä ja samalla ohjaa ykseyslausumaa: ”Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen.”

Lausuman johdanto sanoittaa tämän näin: ”Yleiskokouksen teeman innoittamana tämä ykseyslausuma on kirjoitettu pastoraalisella äänellä. Se pyrkii tarjoamaan toivoa kirkoille ja maailmalle niiden tilanteessa. Sen perustana on luottamus Jumalan väsymättömään rakkauteen, ja se alkaa siitä, rakkaudesta, joka ei koskaan jätä meitä. Se pohtii tuon lannistumattoman rakkauden merkitystä, Kristuksessa ilmoitettuna ja Pyhän Hengen herättämänä, ekumeeniselle liikkeelle. Se haastaa kirkkoja elämään ja rukoilemaan ykseyden puolesta, tällaisen rakkauden innoittamana ja rohkaisemana. Se haastaa kirkkojamme myös sitoutumaan todistamaan ja työskentelemään yhdessä kaikkien asioiden sovittamiseksi Kristuksessa.”

Pohjana on siis Jumalan rakkaus Kristuksessa, josta mikään ei voita meitä erottaa (Room. 8:38–39): ”Nyt, kuten kautta aikojen, Jumalan rakkaus vapaasti, armollisesti ja ehdottomasti annettuna, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen yhteys, työskentelee voittaakseen kaikki ne voimat maailmassa, jotka yrittävät erottaa meidät Jumalasta, toisistamme ja luomakunnasta.”

Ykseyslausuma kuvaa tämän jälkeen hieman konkreettisemmin kristillisen rakkauden erityislaatuisuutta ja sitä, että jo varhain kristityt olivat tunnettuja uskostaan ja sen osoittamisesta elämässä, pelottomuudesta jopa kuoleman edessä, keskinäisestä rakkaudesta, kuolevia ja sairaita kohtaan osoittamastaan laupeudesta ja lähimmäisenrakkaudesta. Kuvataan myös tämän päivän maailmaa, jota pandemia, sodat ja ilmastokriisi, epäoikeudenmukaisuudet, pakolaisuus ja uskonnollinen vaino piinaavat. Jeesuksen Kristuksen evankeliumin pohjalta kirkoilta odotetaan vastakulttuurista todistusta.

Perinteiseen tapaan ykseyslausumassa viitataan aiempien ykseyslausumien sanomaan ekumeenisen liikkeen perustehtävästä ja kutsumuksesta omana aikanaan. Vuosien 1948 ja 1954 yleiskokoukset toivat esiin ykseytemme Kristuksessa, jakautuneisuuden synnin ja esittivät toivomuksen, että kirkot ”pysyvät yhdessä”. New Delhissä 1961 puhutti kirkon näkyvä ykseys, jossa ”kaikki jokaisessa paikassa” löytävät sovinnon apostolisessa uskossa, sakramentaalisessa elämässä, virassa ja missiossa ja ovat yhtä kaikkien kanssa jokaisessa paikassa ja jokaisena aikana. Vuonna 1968 painotettiin kirkon katolisuutta, kirkon elämän täyteyttä, jakamattomuutta ja kokonaisuutta Kristuksessa. Vuonna 1975 tästä jatkettiin konsiliaarisen ykseyden ajatukseen, niin että yksi kirkko ”on nähtävä paikallisten kirkkojen konsiliaarisena yhteytenä, jossa ne itse ovat todella yhtä.”

Vuonna 1983 Vancouverissa näkyvä ykseys kiteytettiin kolmeen: ykseys apostolisessa uskossa, ykseys kasteen, eukaristian ja viran keskinäisessä tunnustamisessa ja ykseys yhteisessä päätöksenteossa ja opettamisessa auktoritatiivisesti. Vuonna 1991 Canberrassa kirkon ykseys ymmärrettiin koinoniana, joka toteutuu ”kun kaikki kirkot kykenevät tunnistamaan toisessaan yhden, pyhän ja apostolisen kirkon” tavalla, jossa ”erot, jotka perustuvat teologisiin traditioihin, erilaisiin kulttuurisiin, etnisiin tai historiallisiin kontakteihin, kuuluvat erottamattomasti yhteyden luonteeseen.” Hararessa vuonna 1998 kirkkoja kehotettiin ”kääntymään Jumalan puoleen ja iloitsemaan toivossa”. Vuonna 2006 Porto Alegressa painotettiin kaikkien Kristukseen kastettujen ykseyttä hänen ruumiissaan. Asiakirja *Called to be One Church* painotti kirkon uskon yhteisönä olevan “Jumalan sanan Luoma”. Jumalan kansana, Kristuksen ruumiina ja Pyhän Hengen temppelinä ”kirkko on kutsuttu osoittamaan ykseyttään ja rikasta erilaisuuttaan”. Epätäydellisen yhteyden tilassa ”jokainen kirkko on kutsuttu vastavuoroiseen lahjojen antamiseen ja vastaanottamiseen ja vastavuoroiseen tilivelvollisuuteen”, koska ”erillään toisistamme me köyhdymme”. Busanin 2013 yleiskokous painotti kirkon ykseyttä merkkinä ja palvelijana Jumalan koko ihmiskunnan ja koko asutun maan sovitukselle.

Karlsruhen ykseyslausuma painottaa ”sydämen ekumeniaa”, jonka vastinparina on pidetty ”totuuden ekumeniaa”. Kristuksessa armo ja totuus kuuluvat yhteen. Sydänten ekumenian painottaminen on osa toivon sanoman pastoraalista esillä pitämistä sekä ekumenian kokonaisvaltaisuuden korostamista tilanteessa, jossa näky kirkon näkyvästä ykseydestä ja sen merkityksestä vaikuttaa hämärtyneen. Teologisesti ”sydänten ekume-

nia” kytketään rakkauden teologiaan: ”… todellisen ykseyden etsiminen perustuu aina rakkauteen: Jumalan rakkauteen Kristuksessa ilmoitettuna ja elettynä Pyhässä Hengessä, rakkauteen, joka johtaa meidät ja johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen.” Ykseyden kutsu on kaikesta huolimatta kiireinen ja pakottava. Tavoitteena on ”näkyvä yhteys, ykseys pyhässä ykseydessä”. Lausumassa viitataan ”pyhyyden” korostamisella siis kirkon uskontunnustuksessakin ilmaistuun ykseyteen Pyhän Hengen toimintaan ja Kolminaisuuteen perustuvana, ei viime kädessä epätäydellisten ihmisten aikaan saamana.

Vaikkapa suomalaisen Luther-tutkimuksen näkökulmasta, jossa on korostettu Kristuksen läsnäoloa uskossa uskon ja rakkauden lähteenä, on varsin helppo löytää kosketuskohta hieman tuonnempana lausumassa esitettyyn ”sydänten ekumenian” määritelmään: ”Ykseyden etsiminen, joka on rakkauden innoittamaa ja perustuu syvään ja vastavuoroiseen suhteeseen voidaan kutsua ’sydämen ekumeniaksi’. Se on Kristuksen kaltaista rakkautta…”

Tässä yhteydessä ykseyslausumassa viitataan *Kirkko. Yhteistä näkyä kohti* -asiakirjasta saadun palautteen analyysin tuloksiin: ”On syvää sitoutumista näkyvän ykseyden tavoitteeseen, uudistettu tähtäyspiste ekumeenisessa spiritualiteetissa ja ekklesiologiassa, joka alkaa kasteesta. On todellinen, lisääntyvä lähentyminen tarpeessa pitää yhdessä paikallinen ja maailmanlaaja ajateltaessa kirkkoa, yhdessä evankelisen palon kanssa julistaa evankeliumia yhdessä ja osallistua Jumalan missioon maailmaa kohti. Ymmärrämme tämän yhteisen sitoutumisen, kuten myös nämä lähentymät, olevan näkyviä merkkejä kasvusta kohti ykseyttä. Kirkot kysyvät nyt, kuinka tämä kasvu voitaisiin tehdä näkyväksi. Joidenkin keskuudessa on liikettä siihen suuntaan, että painotetaan kokemusta ekumeniasta enemmän kuin muodollisia sopimuksia ja sen tunnistamista, että kun ensin kuljemme yhdessä yhteisellä sovinnon ja ykseyden pyhiinvaelluksella, meitä myös johdetaan pohtimaan yhdessä uskon ja totuuden kysymyksiä. Kirkkojen vastaukset ilmaisevat kaipausta ekumeniaan, jossa tuomme kaiken itsestämme matkalle ja pöydälle, erottamatta ajattelua rukouksesta, rukousta toiminnasta, tai toimintaa ajattelusta.” Nostettiin esiin myös jäljellä olevia haasteita ykseydelle, joita oli myös nostettu esille kirkkojen vastauksissa Kirkko-asiakirjaan. Keskeistä on löytää uusi voima ja uudistuminen Kristuksen rakkaudesta holistiseen ekumeniaan.

Ykseys uskon ja rakkauden tienä, jolle Kristuksen seuraajat on kutsuttu, voidaan pukea sanoiksi myös tämän ykseyslausuman kiteytyksen sanoin: ”Yhdessä Kristuksessa, Kristuksen kuvan kaltaiseksi muovattuna, kävellen rakkauden tietä ja katumuksessa me juhlimme ykseyttä sekä lahjana että hyveenä, tietäen, että olemme kutsuttuja antamaan todistus yhteydestä maailmassa, joka liian usein luo ja kärjistää hajaannusta. Erillään olon, epätasa-arvon ja epäoikeudenmukaisuuden maailmassa Kristus kutsuu seuraajiaan todistamaan rakkauden yhdistävästä voimasta, joka on Hengen lahja.”

Tämän myötä aiemman yleiskokouksen teema ”oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellus” jatkojalostui ”oikeudenmukaisuuden, sovinnon ja ykseyden pyhiinvaellukseksi” suunnattaessa Karlsruhesta eteenpäin. Ekumenia ja missio kuuluvat yhteen, kuten myös usko, toivo ja rakkaus. Niinpä myös ykseyslausuma kytkee tähän kokonaisuuteen KMN:n missiologisen avainkäsitteen ”muuttava opetuslapseus” (transforming discipleship).

Ykseyttä käsittelevässä temaattisessa täysitunnossa keskeisen puheenvuoron käyttäjäksi oli kutsuttu Canterburyn arkkipiispa Justin Welby. Hänen puheenvuoronsa korosti sydänten ekumeniaa ja haastoi nöyryyteen, rohkeuteen ja konkretiaan Jeesuksen ykseysrukouksen pyyntöjen toteuttamisessa.

Rauha – mitä jäsenkirkoilta odotetaan? (Hanna Ojanen)

KMN:n kannanotto *The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity*[1] muistuttaa jäsenkirkkoja siitä, että rauhan tekemiseen kuuluu myös puuttuminen rasismiin, muukalaisvihaan, antisemitismiin, vihapuheeseen ja muuhun vihaan samoin kuin epätasa-arvoon.

(Kannanoton otsikko on mainio ja voisi inspiroida toimintaa ja ajattelua, esimerkiksi keskustelutilaisuuksia ja dialogia – mutta suomeksi ”mikä rauhaasi sopii” tuntuu kyllä muulta.)

1 https://www.oikoumene.org/resources/documents/the-things-that-make-for-peace-moving-the-world-to-reconciliation-and-unity

Kannanotto muistuttaa jäsenkirkkojen sitoutumisesta rauhaan ja kehottaa rauhan tekemiseen uskontojenvälisen dialogin ja yhteistyön kautta. Siinä korostetaan polarisaation ja jakautuneisuuden torjumista ja tukea naisille ja nuorille rauhantyössä. Edelleen siinä painotetaan oikeudellista vastuuta, erityisesti täydellistä oikeudellista vastuuta sotarikoksiin (ja muihin vakaviin rikkomuksiin) syyllistyneille.

Kommenttina voisi todeta, että nämä ovat ehkä niitä Suomen kirkoille helpoimpia tehtäviä. Helposti lähestyttävältä vaikuttaa myös monenkeskisen järjestelmän tukeminen. Kannanotto mainitsee KMN:n jatkuvan työn YK:n uudistamisessa ja kehottaa hakemaan vastauksia siihen, miten KMN ja sen jäsenkirkot voivat vaikuttaa niiden vahvistumiseen ja uudistumiseen.

Kannanotto kehottaa kuitenkin myös toimiin, jotka eivät välttämättä ole Suomen valtion ulko- ja turvallisuuspolitiikan mukaista ja voivat tuntua kirkoille siksi hankalammilta ottaa esiin. Siinä mainitaan globaalin tulitauon tavoite, kehotetaan ajamaan sitä, että Kuuba saataisiin pois terrorismia tukevien valtioiden listalta ja että Syyriaan, Kuubaan, Venezuelaan ja Zimbabween kohdistuvista pakotteista luovuttaisiin. (KMN:ssa tutkitaan myös pakotteiden kielteisiä vaikutuksia.)

Edelleen jäsenkirkkoja kehotetaan keskustelemaan ydinaseiden kieltosopimuksesta TPNW (hyväksyttiin 2017, astui voimaan 2021) ja ajamaan sen allekirjoitusta erityisesti ns. sateenvarjomaissa (kuten Suomi; Suomi ei ole allekirjoittanut).

Suomessa kansainvälisen tilanteen kiristyessä myös henkilömiinojen käytön kieltävä Ottawan sopimus nousee esiin (jotkut ajattelevat, että siitä pitäisi erota); automaattisten asejärjestelmien ennalta-ehkäisevä kielto ja aseiden viennin keskeytys voivat olla hankalia kannattaa, erityisesti jos omaa aseteollisuutta halutaan tukea; aseistakieltäytymisen oikeuden turvaaminen voisi joissain oloissa myös vaikeutua. Tässä yhteydessä voi nostaa esiin myös kannanotosta *War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region*[2] taustoituksen huomion siitä, että puolustusmäärärahojen kasvattaminen merkitsee vähemmän varoja muuhun tarpeelliseen.

2 https://www.oikoumene.org/resources/documents/war-in-ukraine-peace-and-justice-in-the-european-region

Ukrainan sodan käsittelystä ja yleiskokouksen sotaa koskevasta lausunnosta (Juha Meriläinen)

Karlsruhen yleiskokouksen kirkkopoliittisesti jännitteisimmät teemat olivat etukäteisarvioiden mukaan Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja Israel-Palestiina-konflikti sekä mahdollisesti ympäristökriisi ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset. Tämä oli noussut esiin kevään ja alkukesän aikana käydyissä keskusteluissa Geneven sekä EKD:n kanssa.

Voimakkaimmat Ukrainan sotaan liittyvät kannanotot kuultiin jo yleiskokouksen avajaispäivänä. Saksan liittopresidentti Frank-Walter Steinmeier käänsi tervetuliaispuheensa sotaa käsittelevässä osuudessa katseensa Venäjän ortodoksiseen kirkkoon. VOK oli Steinmeierin mukaan lähtenyt etsimään oikeutusta Venäjän laittomalle hyökkäykselle omia uskonveljiään ja -sisariaan kohtaan. Näin tehdessään kirkon päämiehet johtivat liittopresidentin mukaan kirkkoaan vaarallista ja harhaoppista tietä. Steimeierin mielestä oli välttämätöntä, että KMN:n yleiskokous kiinnittäisi huomiota Venäjän Ukrainaan kohdistamaan tuhoisaan propagandan – erityisen siihen, miten diktaattorin imperialistiset unelmat on pyritty esittämään Jumalan tahtona. Steinmeierin mukaan kristittyjen rooli on monessa kriisissä ollut sillanrakentaminen, mutta siltaa ei voinut rakentaa, ellei molemmilla rannoilla ollut siihen halukkuutta. Liittopresidentti vetosi yleiskokoukseen siinä, että se ei päästäisi VOK:in delegaatiolta helpolla vaan lähtisi avoimeen, suoraan ja rehelliseen dialogiin, jossa ei turvauduttaisi ympäripyöreisiin latteuksiin vaan uskallettaisiin puhua myös syyllisistä ja uhreista. VOK:in osallistuminen kansainvälisiin kokouksiin ei liittopresidentin mukaan ollut nykyisessä maailmantilanteessa itsestäänselvyys.

KMN:n vt. pääsihteerin Ioan Saucan avajaispuheen viesti poikkesi voimakkaasti liittopresidentti Steinmeierin puheesta. Sauca toi esiin, kuinka KMN:n keskuskomitea oli kesäkuussa päätynyt selväsanaisesti tuomitsemaan sodan. Toisaalta hän vastasi yleiskokouksen alla esitettyihin vaatimuksiin Venäjän ortodoksisen kirkon erottamisesta KMN:n jäsenyydestä muistuttamalla, ettei KMN ollut koskaan historiansa aikana erottanut jäsen-

kirkkoa.[3] KMN oli Saucan mukaan luotu alustaksi kohtaamisille ja dialogille, ja sen oli tarkoitus olla turvallinen tila myös toisten kirkkojen haastamiselle.

Ukrainan sotaa käsiteltiin laajemmin tiistain 2.9. temaattisessa istunnossa, jonka aiheena oli Eurooppa. KMN:n Euroopan-puheenjohtajan, arkkipiispa emeritus Anders Wejrydin johtamaan paneelikeskusteluun osallistuivat Ukrainan autokefalisen ortodoksisen kirkon (Orthodox Church of Ukraine) sekä Moskovan patriarkaatin alaisuudesta irrottautuneen Ukrainan ortodoksisen kirkon (Ukrainian Orthodox Church) edustajat.

OCU:n arkkipiispa Yevstratiy kiitti puheenvuorossaan ekumeenisia järjestöjä siitä, että ne olivat ottaneet selkeän kriittisen asenteen sotaa kohtaan ja vedonneet julkisesti patriarkka Kirilliin sodan lopettamiseksi. Yevstratiy muistutti, ettei kenelläkään ollut oikeutta siunata aggressiota tai oikeuttaa sotarikoksia tai kansanmurhaa.

UOC ei ollut lähettänyt piispallista edustajaa Karlsruheen. Heidän edustajansa istunnossa oli prof. Sergii Bortnyk, joka keskittyi kertomaan kirkkonsa tekemästä vapaaehtoisesta auttamistyöstä sodan kärsimysten keskellä. Hän kiitti humanitaarisesta avusta, jota hänen kirkkonsa oli saanut (ja jakanut eteenpäin) ennen muita naapurimaista ja sisarkirkoilta.

Temaattisen keskustelun kohdalla on syytä kiinnittää huomiota kolmeen seikkaan. Ensinnäkin OCU:n ja UOC:n edustajat osallistuivat samaan keskustelutilaisuuteen varsin sävyisästi ja rakentavasti, vaikka niiden välit ennen sotaa olivat olleet käytännössä kokonaan poikki. Toisaalta niiden lähestymistapa suhteessa Venäjään oli erilainen. Moskovan patriarkan alaisuudesta eronneen kirkon edustaja prof. Bortnyk ei tuonut Venäjän roolia hyökkääjänä esiin yhtä selväsanaisesti kuin autokefalisen kirkon edustaja. Kiinnostavaa oli myös se, ettei VOK:in edustajaa ollut kutsuttu mukaan keskusteluun. Heidän delegaationsa seurasi keskustelua tyynenä penkissä. Muusta delegaatiosta erillään istunut VOK:n nuorisodelegaatti oli sen sijaan silmin nähden närkästynyt ja yritti toistuvasti tuloksetta saada puheenvuoroa. Tilaisuutta johtanut arkkipiispa Wejryd kertoi jälkikäteen kahdenkeskeisessä keskustelussa saaneensa selkeät ohjeet johdolta, ettei VOK:in edustajaa oteta mukaan keskusteluun ”hyvässä tai pahassa”.

3 Väite on tulkinnanvarainen, sillä KMN:n keskuskomitea erotti kesäkuussa 2021 ns. Kimbanguisti-kirkon (EJCSK) KMN:n jäsenyydestä teologisista syistä.

Ukrainan sotaa koskevan päätöslauselman muotoilusta vastasi Public Issues Committee. PIC:n laatima dokumentti julkaistiin muiden dokumenttien joukossa yleiskokouksen puhelinapplikaatiossa perjantaina 5.9. Päätöslauselma herätti lauantaina keskustelua suomalaisdelegaation keskuudessa. Vaikka sitä pidettiin monelta osin hyvänä, siinä nähtiin myös selkeitä ongelmakohtia ja puutteita. Keskeisin niistä oli kenties se, että Venäjän rooli sodan aggressorina mainittiin dokumentissa ainoastaan aivan sen alussa, jossa viitattiin keskuskomitean kesäkuiseen lausuntoon. Sen sijaan niissä kohdin, joissa avattiin yleiskokouksen näkemyksiä, ei puhuttu Venäjästä lainkaan. Tämä antoi mahdollisuuden sille, että kontekstistaan irrotettuna yleiskokouksen varsinaisia lausuntoja olisi ollut helppo käyttää Venäjä-myönteisessä propagandassa. Toinen epäkohta oli se, että Venäjän ja Ukrainan kirkkoihin vedottiin yhdessä ja sellaisin sanankäänteinn, jotka saivat näiden roolin näyttämään samankaltaisilta. VOK:in roolia Venäjän laittoman hyökkäyssodan tukijana ei millään tavalla kritisoitu, eikä VOK:in johdon lausuntoihin kiinnitetty minkäänlaista huomiota. Kolmanneksi ongelmaksi nähtiin se, että sodan globaalit seuraukset jäivät lausunnossa varsin vähäiselle sijalle.

Arkkipiispa Luoman aloitteesta päätöslauselmaan laadittiin konkreettinen muutosesitys, jonka delegaatit yhdessä hyväksyivät ja joka lähetettiin PIC:lle sunnuntaina aamupäivästä. Epävirallisen tiedon mukaan muutosesitystä ei otettu käsittelyyn, koska se ei ollut tullut 24 tunnin sisällä päätöslauselman julkaisemisesta. Tällainen aikaraja ei ollut delegaattien tiedossa.

Yleiskokouksen ensimmäinen ja samalla viimeinen julkinen keskustelu Ukrainan sodasta käytiin keskiviikkoiltapäivänä 7.9. jolloin PIC:n loppuraportti oli virallisessa käsittelyssä. Loppuraportin Ukrainaa koskevalle osiolle oli varattu aikaa jonkin verran alle tunti, josta varsinaista keskusteluaikaa oli noin 15–20 minuuttia. Delegaateille kerrottiin, että normaalin kolmen minuutin sijasta puheenvuorojen kesto oli rajattu yhteen minuuttiin. Tämä herätti salissa tyytymättömyyttä. Delegaateille luvattiin kuitenkin reilun tunnin mittainen aikaikkuna, jonka aikana he saivat lähettää komitealle kirjallista palautetta.

Puheenvuoropyyntöjä tuli runsaasti. Niissä nousi esiin tyytymättömyys yhtäältä siihen, ettei PIC:n lausunto ollut selkeäsanaisempi, toisaalta siihen, että sodat kiinnostivat eurooppalaisia kirkkoja ja kirkollisia maailmanjärjestöjä vain silloin, kun ne puhkesivat Euroopassa. Yleiskokouksen huomio haluttiin kiinnittää lukuisiin muihin maailmassa tapahtuviin konflikteihin.

Keskustelun moderaattori poikkesi aiemmin tarkasti noudatetuista keskustelun säännöistä siinä vaiheessa, kun VOK:in delegaation jäsen, arkkimandriitta Filaret toivoi puheenvuoroa. Filaretin puheenvuoro otettiin ohitse jonossa odottaneiden puheenvuorojen, mukaan lukien arkkipiispa Luoman, ja hänen annettiin puhua niin kauan kuin hän halusi. Kymmenet delegaatit osoittivat mieltään sekä yli neljä minuuttia kestäneen puheenvuoron pituudelle että Filaretin sanoille. Arkkimandriitta piti PIC:n lausuntoa yksipuolisena ja poliittisesti värittyneenä ja vertasi sitä Starbucksin ja McDonaldsin ulostuloihin. Toisaalta hän myönsi sen olevan vähemmän paha, kuin mitä hän oli odottanut.

Arkkimandriitta Filaretin päätettyä puheenvuoronsa KMN:n moderaattori yritti lopettaa koko keskusteluosuuden. Hän päätyi kuitenkin – ehkä yleisön reaktioista johtuen – antamaan puheenvuoron vielä ukrainalaiselle nuorisodelegaatille, joka haastoi Filaretia kysymällä sarkastisesti, rinnastiko arkkimandriitta todella ukrainalaisten veren Starbucksiin ja McDonaldsiin.

Lyhyestä aikaikkunasta huolimatta PIC sai 90 kirjallista muutosehdotusta loppuraporttiinsa. Yksi näistä oli kirkkomme ja Suomen ortodoksisen kirkon muutosesitys, joka rakennettiin kirkkomme aiemman muutosesityksen pohjalta istunnon aikana. Noin puolessa tunnissa muutosesityksen allekirjoittajiksi saatiin vielä kahdeksan muuta kirkkoa: Church of Norway, Church of Sweden, Estonian Evangelical Lutheran Church, Evangelical Church of the Augsburg Confession in Slovakia, Evangelical Lutheran Church in America, Evangelical Lutheran Church of Iceland, Polish Autocephalous Orthodox Church sekä Evangelical Church of Czech Brethren, joka liittyi allekirjoittajiin jälkikäteen. Suomalaisten muutosesitys herätti sisarkirkoissa myönteistä vastakaikua, joten allekirjoittajia olisi todennäköisesti löytynyt enemmänkin, jos prosessille olisi ollut enemmän aikaa käytettävissä.

PIC julkaisi yön aikana päivitetyn loppuraportin, joka tuli uudelleen käsiteltäväksi heti seuraavana aamuna. Ukrainaa koskevat muutokset olivat varsin pieniä. Ainoa suomalaisten ehdottama muutos, joka jollain tavalla huomioitiin, oli se, että Venäjän rooli hyökkääjänä tuotiin esiin myös KMN:n lausunnon yhteydessä, mikä oli sinällään tärkeää. Asiasta ei käyty enää keskustelua, ja päivitetty loppuraportti hyväksyttiin sellaisenaan.

PIC:n jäseneltä saatiin tieto, etteivät komitean jäsenet olleet nähneet sille lähetettyjä muutosehdotuksia, eikä heille ollut kerrottu, mitkä ja kuinka monet kirkot niitä olivat lähettäneet. He olivat saaneet ainoastaan jonkinlaisen yhteenvedon muutosesitysten lukumäärästä ja pääsisällöistä, joiden

perusteella he olivat laatineet uuden version. Muutosesitysten sisällöistä ei kerrottu myöskään yleiskokouksen päättäjille eli delegaateille.

Yleiskokouksen päättymisen jälkeen suomalaisdelegaatio kiinnitti huomiota siihen, että KMN:n sivuilla julkaistu loppulausunto ei ollut se versio, jota torstaiaamuna käsiteltiin ja jonka delegaatit hyväksyivät. Sen sijaan KMN julkaisi lopullisena lausuntonaan PIC:n alkuperäisen muotoilun, josta edellisiltana oli lyhyesti keskusteltu ja joka oli herättänyt paljon kritiikkiä. Asiasta oltiin useaan otteeseen yhteydessä KMN:än, ja epävirallisena vastauksena saatiin, että aamulla käsitelty (ja päätetty) versio oli ollut väärä. Kaikki PIC:n jäsenet eivät olleet hyväksyneet kaikkia sen sanamuotoja, joten siitä ei olisi pitänyt päättää.

Ukrainan sodan käsittely Karlsruhessa oli monin tavoin ongelmallista läpi koko yleiskokouksen. Ohjelma oli laadittu niin, että sotaa koskevalle avoimelle ja julkiselle keskustelulle jäi aikaa vain minuutteja. Keskustelut pyrittiin järjestämään niin, että ääneen pääsivät vain joko Ukrainan tai Venäjän edustajat. Yhteistä neuvottelupöytää sodan eri osapuolille ei tarjottu. Jo kokouksen alussa käytännössä linjattiin, ettei Venäjän ortodoksista kirkkoa haluta eikä aiota erottaa Kirkkojen maailmanneuvoston jäsenyydestä. VOK:ia kohtaan ei myöskään osoitettu julkista kritiikkiä, eikä sitä pyydetty perustelemaan sodan aikaista toimintaansa tai johtajiensa kannanottoja.

Sotaa koskeva lausuntoluonnos herätti mitä ilmeisimmin laajaa tyytymättömyyttä, mutta kritiikin sisältöä ei koskaan paljastettu sen enempää medialle, päättäjille kuin lausuntoa luonnostelleille komitean jäsenille. Liittopresidentti Steinmeierin Venäjään ja VOK:iin kohdistamaa voimakasta kritiikkiä ei kerrottu lainkaan hänen puhettaan käsitelleessä KMN:n tiedotteessa, vaikka se toki löytyi tiedotteessa julkaistusta linkistä. KMN ei ole edelleenkään julkistanut sitä loppulausunnon versiota, joka oli päätöspäivänä yleiskokouksen käsiteltävänä, vaan se näyttää jälkikäteen tehneen ensimmäisestä versiosta kokouksen virallisen lopputuleman. Ratkaisu näyttää hallinnollisesti hyvin ongelmalliselta. Mikäli ratkaisulle on jokin kestävä peruste, sitä ei ole julkisesti kerrottu.

Israel-Palestiina -konflikti (Elina Hellqvist)

Ennen yleiskokousta eri tahoilla vaadittiin, että po. konfliktia käsittelevässä lausumassa tulisi nimetä Israel apartheid-valtioksi. Toinen ennakkoon ar-

veltu näkökulma oli, että johtuen kokouksen viettopaikasta, antisemitismi nousisi vahvasti esiin.

Pääsihteeri Sauca toi avajaispuheessaan esille, että jotkut tahot ovat syyttäneet KMN:oa antisemitistiseksi organisaatioksi sen EAPPI-ohjelman ja palestiinalaisten tukemisen vuoksi. Hän korosti, että KMN on jo perustamisvuonnaan 1948 todennut, että antisemitismi on synti. Sauca painotti, että Israel-Palestiina -kysymyksessä KMN haluaa kulkea Pyhän Maan kirkkojen rinnalla ja tukea ensisijaisesti niitä. Samanaikaisesti KMN painottaa oikeudenmukaisuutta, rehellistä puhetta, ja kaiken väkivallan ja ihmisoikeusrikkomusten tuomitsemista, kohdistuipa se israelilaisiin tai palestiinalaisiin. KMN tunnustaa Israelin valtion ja sen olemassaolon oikeutuksen. Se ei hyväksy palestiinalaisalueen miehitystä, ja tukee kahden valtion ratkaisua. Ottaessaan kantaa konfliktiin, BDS-liikkeeseen tai Israelin nimeämiseen apartheid-valtioksi, KMN haluaa tukea alueen kristittyjä, ei halua puhua heidän ohitseen tai yli, eikä tehdä mitään, mikä vaarantaisi heidän olemassaolonsa alueella.

Kokouksen konfliktia koskeva lausuma korostaa solidaarisuutta Lähi-idän kristittyjen kanssa, joiden olemassaolo on uhattuna. Kaikilla alueen ihmisillä tulisi olla yhtäläiset oikeudet, oikeus kansalaisuuteen ja yhtäläisen oikeudenmukainen ja kunnioittava kohtelu riippumatta uskonnosta tai etnisestä alkuperästä. Israelin siirtokunnat palestiinalaisalueilla, erityisesti Itä-Jerusalemissa, todetaan laittomiksi ja kahden valtion ratkaisua estäväksi. Israelin valtio ja sen oikeus turvallisuuteen tunnustetaan.

Lausumassa todetaan, että useat sekä kansainväliset, israelilaiset että palestiinalaiset ihmisoikeusjärjestöt ovat kuvanneet Israelia apartheid-valtioksi. Edelleen todetaan, että jotkut KMN:n jäsenkirkot ja yleiskokousedustajat olisivat halunneet käyttää tätä ilmaisua, kun taas toiset ovat sitä vastaan ja pitävät ilmaisua haitallisena. Lausuma toteaa, että yleiskokous ei tässä asiassa ole yksimielinen. Merkillepantavaa on, että apartheid-käsite eksplisiittisesti nostettiin esille.

Ympäristökysymykset (Elina Hellqvist)

Ympäristökysymykset saivat yleiskokouksessa paljon näkyvyyttä ja käytetty kieli oli vahvaa: puhuttiin ilmastokriisistä ja siitä, miten tämä yleiskokous on viimeinen hetki toimia, mikäli emme halua planeettamme muuttuvan

asuinkelvottomaksi. Ympäristökysymykset liitettiin vahvasti teologiaan ja spiritualiteettiin, ja niitä tarkasteltiin erityisesti oikeudenmukaisuuden, marginaalien ja alkuperäiskansojen näkökulmasta.

Teema nousi esiin jo avajaispäivän puheissa. Toisena kokouspäivänä vietettiin Luomakunnan päivää ja ympäristökysymykset olivat monipuolisen tarkastelun kohteena. Pääsihteeri Sauca totesi, että ympäristökysymykset ovat teologinen kysymys: Jumalan Kristuksessa tekemä sovitustyö, sovinto ja parantaminen (healing) koskee koko luomakuntaa.

Omassa tervehdyksessään yleiskokouksella ekumeeninen patriarkka Bartolomeus totesi, viitaten päivän tekstiin 1. Kol. 19–20, että hengellinen ihminen ei aseta itseään universumin keskipisteeksi. Tarvitsemme ”kosmista katumusta” ja ”kosmista ylösnousemusta”. Tarvitsemme katumusta ja mielenmuutosta (metanoia), joka koskee sekä ajattelua että elämäntapaa. Suurin uhka planeetallemme ei ole koronavirus vaan ilmastonmuutos.

Ympäristökysymyksiä koskevassa lausumassa painotetaan, että kirkkojen on päästävä pois ihmiskeskeisestä luomakunnan tarkastelusta ja tarkasteltava elämää kokonaisvaltaisesti. Kaikki elämä on keskinäisriippuvaista osana Jumalan luomistyötä. Elämäntavan muutokselle, metanoialle, ei ole enää kuin vähän aikaa jäljellä. Ilmastohätätila on eettinen, moraalinen ja hengellinen kriisi. Yhtenä ratkaisuna KMN esittää ns. Sakkeus-veron käyttöönottoa.

Konkreettisinä toimenpiteinä KMN perustaa ilmastonmuutoksen ja kestävän kehityksen komission, julistaa ekumeenisen ”katumuksen ja toiminnan vuosikymmenen oikeudenmukaisen ja kukoistavan planeetan puolesta”, sitoutuu hiilineutraaliuteen omassa toiminnassaan vuoteen 2030 mennessä ja asettaa tiukat rajat KMN:n puitteissa matkustamiselle ja lisää virtuaalisia kohtaamisia matkustamisen sijaan.

Missio ja uskontodialogi (Elina Hellqvist)

Yleiskokous oli tällä kertaa vuorokauden lyhyempi kuin aiemmin. Ilmeisesti siitä syystä lähetykselle ei ollut varattu omaa plenaari-istuntoa. Lähetyksen kysymykset jäivätkin monen muun teeman varjoon. Silloin kun lähetykseen viitattiin, tarkastelukulma oli kokonaisvaltaista lähetystä painottava. Moni olisi toivonut esimerkiksi Arushan maailmanlähetyskonferenssin (2018) vahvempaa näkymistä yleiskokouksen asiakirjoissa.

Uskontodialogi näkyi varsin positiivisessa valossa. Pääsihteeri Sauca nosti esiin, että yhteistyötä toisten uskonnollisten yhteisöjen kanssa osana oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaellusta on tiivistetty. Monista uskonnollisista yhteisöistä oli kutsuttu kokoukseen tarkkailijoita, jotka osallistuivat aktiivisesti yleiskokouksen ohjelmaan. Kenties vahvimman tervehdyspuheenvuoron käytti Religions for Peace -järjestön muslimitaustainen johtaja Azza Karam, joka totesi, että jos Kristuksen rakkaus on tarkoitettu kaikille, se on tarkoitettu myös hänelle itselleen muslimina.

Talous (Kimmo Kääriäinen)

Kirkkojen maailmanneuvoston talous on kokonaisuutena tasapainossa, mutta toimintaympäristön muutokset ovat tuoneet ja tuovat monenlaisia haasteita. Koronapandemia vähensi Kirkkojen maailmanneuvoston tuloja vuosina 2020 ja 2021, mutta samalla toimintaa sopeutettiin ja kehitettiin mm. virtuaalisen yhteydenpidon kautta. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa aiheuttaa nyt epävarmuutta rahamarkkinoilla ja vaikeuttaa tulevaisuuden talousnäkymien ennustamista. Epävarmuutta aiheuttaa myös Sveitsin frangin vahvistuminen Euroon nähden, inflaatio ja energian, ruuan ja muiden tarvikkeiden hinnan kohoaminen.

Kirkkojen maailmanneuvoston talouden tasapainottamisen kannalta merkittävin asia on ollut eläkerahaston velan maksaminen. Kirkkojen maailmanneuvoston eläkerahasto ajautui kriisiin 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla, kun suuri osa KMN:n työtekijöistä oli lähellä eläkeikää. Sveitsin laki edellyttää, että eläkkeet maksetaan täysimääräisinä. Velvoitteiden hoitamiseksi KMN otti 24 miljoonan Sveitsin frangin velan, joka sijoitettiin KMN:n eläkerahastoon maaliskuussa 2012. Samalla rahaston velvoitteet siirrettiin itsenäiselle sveitsiläiselle eläkerahastolle *Profond*.

Eläkerahaston velka on saatu maksettua *Green Village* -hankkeen ansiosta. Kyse on Ekumeenisen keskuksen alueen kehittämisestä ja maan myynnistä. Yleiskokoukseen mennessä hanke oli edennyt niin, että eläkerahaston jäljellä ollut kuuden miljoonan frangin velka oli mahdollista maksaa pois vuoden 2022 kuluessa. *Profond*-eläkerahaston suhteen haasteena on saada sitä noudattamaan vastuullisen sijoittamisen periaatteita, sillä KMN on rahaston kokoon nähden hyvin pieni toimija. Talouskomitealle kerrottiin kirkkomme vastuullisen sijoittamisen ohjelmasta ja asiantuntemuksesta.

On syytä selvittää, miten kirkkomme voisi tukea KMN:n toimintaa vastuullisen sijoittamisen osalta.

Green Village -hankkeen nimi tulee siitä, että hanke on yhtä aikaa moderni ja ”vihreä”. Rakennusten lämmittämiseen ja viilentämiseen käytetään aurinkoenergiaa ja geotermistä energiaa. Alueelle tulee useista rakennuksista koostuva kompleksi ja rakennusten nimet (Kyoto, Lima, Stockholm, ym.) tulevat COP-kokousten pitopaikoista. KMN muuttaa Kyoto-rakennukseen toukokuussa 2024. Tarkoituksena on, että myös LML ja ACT muuttavat Kyoto-rakennukseen. Ekumeenisen keskuksen kappeli ja kokoustilat remontoidaan. Kappeli ja keskus suljetaan vuosiksi 2024–2027. Kun hanke on valmis, KMN:n omistamien tilojen vuokratuottojen on arvioitu olevan vähintään 3 miljoonaa Sveitsin frangia vuodessa.

Jäsenmaksujen osalta talouskomiteaan tuotiin ristiriitainen esitys, jossa yhtäältä kuvattiin lukuisten kirkkojen taloudellisen tilanteen heikkeneminen, mutta samalla esitettiin, että nykyisiä jäsenmaksuja korotettaisiin vuosittain kahdella prosentilla. Suomen ja Ruotsin luterilaisten kirkkojen edustajat talouskomiteassa esittivät voimakasta kritiikkiä esitystä kohtaan, sillä se ei noudata tavoitteeksi asettua periaatetta “fairness, transparency and objectivity”. Nykyiset jäsenmaksut määräytyvät vuoden 2012 tilanteen mukaan, eikä ole selvää, kuinka kaukaa historiasta ne juontavat juurensa. Lisäksi lukuisten kirkkojen tilanne on muuttunut merkittävästi kymmenessä vuodessa – ei vähiten pohjoismaisten luterilaisten kirkkojen. Huomattavin epäkohta jäsenmaksuissa on se, että Kirkkojen maailmanneuvoston suurimman jäsenkirkon, Venäjän ortodoksisen kirkon jäsenmaksu on vain runsaat 10 000 euroa (kirkkomme jäsenmaksu on 178 500 euroa).

Kysymys jäsenmaksujen oikeudenmukaisuudesta on pohjoismaiden kirkoille keskeinen, sillä ne maksavat yhteensä neljänneksen kaikista jäsenmaksuista. Kävi ilmi, että Busanin yleiskokouksen linjausten mukaisesti yleiskokouksen jälkeen oli käynnistetty prosessi jäsenmaksujen uudistamiseksi, mutta se oli keskeytynyt monimutkaisuutensa vuoksi. Pohjoismaisen vaikuttamisen seurauksena talouskomitea lopulta esitti, että uusi keskuskomitea hyväksyisi kesäkuussa 2023 uudet jäsenmaksujen määräytymisperusteet, joiden pitäisi noudattaa periaatteita ”fairness, transperency and objetivity” – reiluus, läpinäkyvyys ja objektiivisuus. Yleiskokous hyväksyi talouskomitean ehdotuksen.

Pohjoismaiden kirkot toivat selkeästi esiin sen, että ne eivät tulevaisuudessa voi kantaa yhtä suurta vastuuta KMN:n rahoittamisesta kuin tähän

asti. Tämä koskee myös tulevan yleiskokouksen rahoittamista. Sama viesti oli kuultavissa EKD:n edustajilta kahdenkeskeisissä keskusteluissa, vaikka EKD ei yleiskokouksen kutsujana voinutkaan tuoda asiaa aktiivisesti esille. Talouskomitean raportissa tuotiin selvästi esiin, että nykyisten suurimpien rahoittajien tuki tulee jatkossa vähenemään.

KMN:n kokonaistulot vuodelle 2021 olivat 15 miljoonaa euroa, josta jäsenmaksujen osuus oli 3,7 miljoonaa euroa. Suurin osa KMN:lle kohdistettavasta rahoituksesta menee erilaisiin ohjelmiin ja projekteihin. KMN:lla on käynnissä lukuisia projekteja. Osa liittyy ekumeenisiin dialogeihin ja siten Faith and Order -komission työhön, osa maailmanlähetykseen ja evankeliointiin, osa kansainväliseen vaikuttamistoimintaan. Myös ilmastonmuutoksen vastainen toiminta kuuluu projekteihin, samoin teologisen koulutuksen kehittäminen ja diankonia. KMN panostaa myös viestintään. Koronavuodet aiheuttivat merkittävää tulojen vähenemistä. Vuonna 2019 kokonaistulot olivat 17,4 miljoonaa euroa (jäsenmaksut 3,9 miljoonaa euroa). Toisaalta koronavuodet aiheuttivat sen, että monia projekteja ei voitu toteuttaa ja huomattava määrä matkakuluja jäi säästöön.

Tarkkailijan havaintoja yleiskokouksesta (Pertti Rajala)

Sain osallistua Kirkkojen maailmanneuvoston 11. yleiskokoukseen tarkkailijana, mistä suuret kiitokset. Kokous oli minulle ensimmäinen kansainvälinen kirkollinen kokous.

Koin, että kokous oli eräänlainen yhdistelmä kirkolliskokousta, kirkkopäiviä tai jotain seminaaria. Aamupäivän täysistunnot olivat teemallisia tilaisuuksia, joissa oli puheita ja paneelikeskusteluja. Niissä ei tehty päätöksiä eikä ollut mahdollisuutta keskusteluun, mikä oli valitettavaa. Varsinaiset päätökset tehtiin erityisissä päätöstäysistunnoissa ja valmisteltiin komiteoissa. Päätösesitykset tuotiin täysistuntoon pitkälle valmisteltuina ja niihin muutosten teko oli perin vaikeaa. Teologisista ja eettisistä kysymyksistä päätökset kokouksissa tehtiin konsensusperiaatteella, ei enemmistöpäätöksillä. Henkilö- ja talousasioista äänestettiin, jolloin käytössä oli myös vihreä lappu. Teologisista ja eettisistä kysymyksistä äänestettiin nostamalla ylös oransseja tai sinisiä lappuja. Oranssilla osoitettiin hyväksyntää, sinisellä

huomautettavaa tai pyydetään puheenvuoroa. Keskustelun ja tahdonilmausten kautta pyrittiin ottamaan myös vähemmistön ääni huomioon.

Oranssien ja sinisten lappujen käyttö osallistujien tahdon ja mielipiteen saamiseksi oli mielenkiintoinen tapa toimia. Se vaati puheenjohtajalta paljon, jotta vastustajien näkemys tuli aidosti huomioonotetuksi. Valitettavaa oli, että varsinaiselle keskustelulle päätöstäysistunnoissa jäi niukasti aikaa. Kaikki halukkaat eivät päässeet puhumaan. Näin kävi esim. arkkipiispa Tapio Luomalle. Muutosehdotukset sai lähettää sähköpostilla valmistelevalle komitealle, mutta tällöin koko kokousväki ei saanut tietoa muutoksen sisällöstä. Minusta aito osallistaminen ja demokraattinen päätöksenteko eivät täysin toteutuneet kokouksessa. Monesta julkilausumasta puuttui terävyys ja vähemmistön tahto ei tullut näkyviin. Näin kokous näytti ulospäin yksimielisemmältä kuin todellisuudessa oli. Tosin 655 edustajan ja yli 350 kirkon kannan yhteensovittaminen ei ole helppo tehtävä. Kun katsoo kokouksen julkilausumia voi kyllä olla niihin tyytyväinen, kun tarkastelee niitä tätä kirkkojen ja osallistujien laajaa taustaa vasten. Ehkä ainoa mahdollinen tapa oli kuitenkin toimia juuri näin, ”lievää junttausta käyttäen”. Selvänä epäkohtana pidin kuitenkin vähäistä mahdollisuutta keskusteluun. Päätösistuntoja olisi pitänyt olla enemmän ja niissä aikaa keskusteluun.

Oranssien ja sinisten lappujen käyttöä voisi kokeilla myös Suomessa esim. kirkkopäivillä tai kirkolliskokouksen iltakouluissa. Varsinaiseen kirkolliskokouksen päätöksentekoon tapa ei sovellu. Lappujen käyttö vaatii aiheelta ja sen alustajalta näkemyksiä ja vaihtoehtoisia ratkaisuja, joista osallistujat voivat lapuilla osoittaa oman näkemyksensä.

Yleiskokous valitsi 150-jäsenisen keskuskomitean, joka toimii KMN: n tärkeimpänä päätöksentekoelimenä kokousten välillä. Valitun keskuskomitean jäsenten joukossa on 48 % naisia ja 52 % miehiä, 80 % kirkon virkaan vihittyjä 20 % maallikoita, 8 % alkuperäiskansoja, 4 % vammaisia ja 12 % nuoria. Huomiota herättävää on maallikoiden pieni osuus. Pitäisikö jotain tehdä? Keskuskomitea näyttää perin kiintiöidyltä. Pitäisikö maallikoille olla oma kiintiö? Perusteltuna pitäisin, että se olisi lähellä 40 %.

Kirkkojen maailmanneuvoston kokouksessa minulle tärkeää olivat myös kohtaamiset ja verkostoituminen sekä virikkeiden saaminen.

Johtopäätöksiä ja suosituksia

- Code of Conduct: vastaavanlaisen toimintaohjeen laatiminen Suomen ev.-lut. kirkon yhteisiin tapahtumiin (kirkolliskokous, muut valtakunnalliset ja hiippakunnalliset tapahtumat).
- Vahvistetaan teologista ja hengellistä näkökulmaa ilmastokriisistä puhuttaessa, unohtamatta tarvetta tehdä muutoksia käytännön elämän valintoihin nopealla aikataululla.
- Vahvistetaan Torstait mustissa -kampajan näkyvyyttä Suomessa ja viedään se seurakuntatasolle.
- Stuerttien ja tarkkailijoiden lähettäminen kirkkoliittojen kokouksiin.
- Jatketaan Arushan maailmanlähetyskonferenssin (2018) ja KMN:n missiologian esillä pitämistä kirkossamme.
- Yhteistyön jatkaminen Suomen ortodoksisen kirkon ja pohjoismaisten luterilaisten kirkkojen kanssa KMN:oon liittyvissä kysymyksissä.
- Vaikuttaminen siihen, että Kirkkojen maailmanneuvoston jäsenmaksu-uudistus toteutuu yleiskokouksen linjausten mukaisesti. Keskeistä on yhteistyö suurimpien rahoittajakirkkojen kanssa.
- Konsensus-menetelmän käyttäminen niihin soveltuvissa yhteyksissä.
- Nuorten esikokouksessa käytettyjen toimintatapojen soveltaminen kirkossamme.
- Yleiskokouksen spiritualiteettiin liittyvän aineiston hyödyntäminen.

II Pelastus teemana XVII dialogissa Suomen ortodoksisen kirkon kanssa

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon XVII teologinen dialogi Turussa 29.–30.10.2022

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskuntien väliset seitsemännettoista teologiset neuvottelut pidettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsusta Turussa 29.–30.10.2022. Keskustelun aiheena oli ”Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena”. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaa johti piispa TT Seppo Häkkinen, ja muina jäseninä olivat pastori, TT Heta Hurskainen, kirkkoherra, dosentti Sammeli Juntunen ja dosentti Anni Maria Laato sekä kokouksen sihteeristössä johtava asiantuntija, pastori, dosentti Tomi Karttunen ja asiantuntija, pastori, TT Ari Ojell, koordinaattori TM Maria Mountraki. Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskunta johti metropoliitta M.Div. Elia. Muina jäseninä olivat hiippakuntasihteeri TM Artturi Hirvonen, rovasti TM Heikki Huttunen, M.Div. Soili Penttonen ja rovasti, piispainkokouksen sihteeri, TT Mikael Sundkvist.

Piispa *Seppo Häkkinen* toi esiin avaussanoissaan sen, että tilanne maassamme ja Euroopassa on muuttunut Venäjän hyökkäyssodan myötä. Se on

rikkonut myös kirkkojen välisiä siteitä. Samalla se on kuitenkin yhdistänyt rukoukseen rauhan puolesta. Kirkkojen yhteinen toiminta sotaa vastaan ja rauhan puolesta on entistäkin tärkeämpää. Molemmat kirkkomme ovat johtajiensa suulla puhuneet Ukrainan ja rauhan puolesta. Sodan seuraukset koskevat meitä varsin laajasti. Aiemmatkaan huolenaiheet eivät ole hävinneet. Epävarmuus tulevaisuudesta on vahvistunut.

Tässä tilanteessa voidaan kysyä, onko teemamme pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena relevantti tänä aikana? Kysymys on piispa Häkkisen mukaan aiheellinen. On tärkeä tunnistaa ihmisten tarpeet turvasta ja toivosta. Olennaista on, miten seurakunnat antavat ihmisille tukea. Suomalaisessa yhteiskunnassa kirkoilla on luonteva tehtävä henkisen kriisinkestävyyden vahvistajina. Seurakuntien arkinen työ merkitsee jo sinänsä henkisen huoltovarmuuden toteuttamista. Kirkon perussanoma on toivoa, turvaa ja rohkaisua tuova. Tämä ei ole vastakohta sille, että yhdessä keskustelemme uskon perusteista. Se on tarpeen, jotta voimme ammentaa uskon perinnöstä toivoa ja turvaa ihmisille. Sanoma ristiinnaulitusta ja ylösnousseesta Kristuksesta on vapauttava voima. Se on kantanut ihmisiä ja motivoinut ihmisiä toimimaan tämän maailman puolesta. Evankeliumi johtaa kuuliaisuuteen seurata Kristusta Jumalan tahdon mukaisesti, lähimmäisen parhaaksi ja luomakunnan puolesta. Syvennymme uskomme ytimen äärelle ihmisen ja maailman parhaaksi.

Metropoliitta *Elian* mukaan meidän tehtävämme kirkkoina on toimia toivon tuojina. Emme saa lamaantua. Meidän toivomme kristittyinä on elävä. Samalla tulee palvella kärsiviä veljiä ja sisaria. On esimerkiksi koskettavaa tavata ukrainalaisia pakolaisia ja kuulla heidän kertomuksiaan.

Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan meissä on Jumalan kuva. Kasteen yhteydessä meidät on luotu uuteen yhteyteen Kristuksen kanssa. Tavoitteena on jumaloitua kirkon elämän yhteydessä. Vastikään edesmennyt metropoliitta Kallistos Ware nosti esiin Jeesus-rukouksen harjoittamisen yhteydessä koetun valoilmiön. Siinä tulee näkyviin luomaton valo, joka tuli ilmi jo Kristuksen ollessa kirkastusvuorella. Rukous ja jumalallistuminen liittyvät kiinteästi yhteen.

Metropoliitta kiitti myös piispa Seppo Häkkistä yhteistyöstä näiden vuosien aikana. Hän kertoi arvostavansa luottamuksen ilmapiiriä, jossa olemme saaneet käydä dialogia. Metropoliitta toivotti omasta ja kirkkonsa puolesta antoisia eläkepäiviä, kun niiden aika koittaa.

Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena

Aiheeseen johdatti yhteistä materiaalia pelastuksesta vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena etukäteen valmistelleen työryhmän puolesta dosentti Tomi Karttunen. Taustaksi hän kuvasi teologisen keskustelun ja tutkimuksen kehitystä, jossa vanhoja vastakkainasetteluja idän ja lännen tai luterilaisen ja ortodoksisen teologian välillä on voitu purkaa. Pelastuskäsityksen taustalla on usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja Jeesukseen Kristukseen ihmiseksi tulleena Jumalan Poikana, Pelastajana. Lähentymistä on tapahtunut laajalla rintamalla: kolminaisuususkon ymmärtämisessä, persoonan käsitteen merkityksessä kristillisessä uskossa ja Kristusta käsittelevän opin ja pelastusopin yhteyden näkemisessä.

Karttunen nosti esiin myös uudemman suomalaisen Luther-tutkimuksen ekumeenisen merkityksen. Tutkimuksen valossa myöskään luterilainen pelastuskäsitys ei ole vain oikeudellisesti painottunut vaan liittyy klassiseen oppiin lunastuksesta synnin, kuoleman ja Pahan vallan voittajana. Sitä kautta luterilaiseen opetukseen lunastuksesta kytkeytyy usko Jumalan rakkauden terveeksi tekevään läsnäoloon kristityssä. Uskossa läsnäoleva Kristus joka tapauksessa vaikuttaa uskoa ja rakkautta seuraajissaan. Kristuksen täydellinen uhri ja hänen seuraajansa hengellisen kasvun tie ovat molemmat kiinteitä osia kristityn elämän kokonaisuutta. Tätä voidaan pitää rinnakkaisena ajatuksena ortodoksiselle jumalallistumiskäsitykselle, jossa tulee näkyviin pelastuksen prosessinomaisuus.

Käytiin myös keskustelua työryhmän valmistelemasta tekstistä *Kristuksen omaksi otetut ja hänen seuraajikseen kutsutut: pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena*. Se jätettiin esitettyjen kommenttien pohjalta jatkotyöstettäväksi pienemmälle työryhmälle ennen kuin tekstiä viimeistellään yhteisesti. Raportti pelastuksesta on kirjoitettu Jumala-suhteen ja hengellisen elämän kannalta. Pelastuksesta pitäisi jatkossa keskustella myös sosiaalieettiseltä kannalta. Nyt keskusteltu hengellistä elämää käsitellevä puoli on kuitenkin tärkeä ja tarjoaa aineksia elämän merkityksellisyyden etsimiseen ja kokemiseen – myös ja ennen muuta nuorille. Pelastus on aina sekä yksilön ainutkertaisuuteen liittyvä että yhteisöllinen asia. Rakkaudentekojen taustalla olevan yhteisen uskon pohjaa ei tule vähätellä.

Tilannekatsaus Ukrainan tilanteeseen ekumeenisesta näkökulmasta

Todettiin kirkkojen johdon tuomitsevat kannanotot Venäjän hyökkäyssotaan ja ylimmän johdon yhteyksien keskeytyminen Moskovan patriarkaattiin. Keskustelussa kävi ilmi, että Ukrainan ortodoksit ovat käynnistämässä dialogia autokefaalisen ja entisen Moskovan patriarkaatin alaisen kirkon välillä. Esimerkiksi Barentsin alueen kirkkojen yhteistyöelin on katkaissut yhteistyösuhteen Moskovan patriarkaatin alaisiin hiippakuntiin. Tästä kärsivät pohjoisen alueen lapset ja nuoret, joiden vilkas kanssakäyminen keskeytyy.

Ortodoksiset seurakunnat ovat tehneet työtä ukrainalaispakolaisten parissa yhteistoiminnassa luterilaisten ja muiden kirkkokuntien kanssa. Suomen ortodoksiselle kirkolle tulee merkitsemään paljon se, että Suomeen todennäköisesti jää ukrainalaisia suurehko joukko. Maahamme tulee myös sotaa pakenevia venäläisiä. Luterilaiset ovat olleet mukana ekumeenisessa avustustyössä esimerkiksi puolalaisen ortodoksisen avustusjärjestön Eleoksen kautta.

Oppikeskustelujen jatko

Vuonna 2023 vietetään Suomen ortodoksisen kirkon autonomisen aseman Konstantinopolin patriarkaatin alaisuudessa vahvistaneen Tomos-asiakirjan satavuotisjuhlaa ja uskonnonvapauslain 100-vuotisjuhlaa. Vuoden 2025 Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlaa muistetaan Suomessa ja kansainvälisesti ekumeenisesti.

Yhteisiä teologisia oppikeskusteluja päätettiin jatkaa vuonna 2024 Suomen ortodoksisen kirkon vuorollaan isännöidessä. Seuraavaksi käsitellään teemaa ”Nikean uskontunnustuksen 1700-vuotisjuhlavuosi ja kirkkojen yhteinen todistus”. Tässä yhteydessä on hyvä käsitellä esimerkiksi persoonan käsitteen ekumeenista merkitystä kohdattaessa nykyajan uskonnollisia ja aatteellisia virtauksia. Todettiin myös, että on tarpeen käsitellä dogmaattisena teemana eukaristiaa ja muita sakramentteja/mysteerioita.

Avaussanat Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon XVII teologisissa neuvotteluissa 29.9.2022 Turussa

Seppo Häkkinen

Kokoontuessamme vuosi sitten Tampereella emme olisi arvanneet, millaisessa maailmanpoliittisessa tilanteessa jatkamme teologista dialogia Suomen ortodoksisen kirkon ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon välillä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut sodan Eurooppaan ja lähelle meitä. Turusta on linnuntietä Kiovaan sama matka kuin Utsjoelle. Tosin Ukrainassa on sodittu jo vuodesta 2014 lähtien, vaikka usein emme sitä muista.

Traagisella tavalla sota on särkenyt myös kirkkojen välisiä yhteyksiä ja luonut uusia jakolinjoja. Se on kuitenkin samanaikaisesti yhdistänyt kirkkoja vastustamaan sotaa ja väkivaltaa. Esimerkiksi maassamme kolmen kirkkokunnat piispat rukoilivat yhdessä toukokuussa Ukrainan puolesta ja tuomitsivat Venäjän aloittaman sodan ja vetosivat rauhan aikaansaamiseksi (9.5.2022). Arkkipiispat Luoma ja Leo torjuivat Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoituksessaan heinäkuussa (29.7.2022) Venäjän hyökkäyssodan puolustamisen uskonnollisin perustein. ”Venäjän käymän laittoman hyökkäyssodan puolustaminen uskonnollisin perustein on uskonnon hyväksikäyttöä: se on eettisesti väärin, rikkoo yhteyttä idän ja lännen välillä sekä ennen muuta vahingoittaa ihmistä”, arkkipiispat kirjoittivat.

Ukraina tarvitsee tukemme. Kirkkojen yhteinen toiminta sotaa vastaan ja rauhan puolesta on tärkeää. Sota on muuttanut suomalaisten maailmankuvaa. Sodan pelko on noussut korkeimmalle sitten kylmän sodan ajan, kertoi kaksi kuukautta sitten (2.8.2022) Ylen vuotuinen Suomalaisten pelot ja haaveet -tutkimus. Vastaajista 47 % oli erittäin huolissaan sodasta ja sodan uhasta. Miten meille käy? Toistaako historia itseään ja joutuuko maamme sotaan? Jännitteet ja turvallisuusuhat ovat lisääntyneet rajoilla ja Itämerellä. Lisäksi sodan – vaikka meillä ei ole mitään välitöntä uhkaa – seuraukset koskevat jokaista jo nyt. Kuinka paljon viime aikoina onkaan uutisoitu ta-

louskriisistä, energian riittävyydestä, sähkön hinnasta, elintarvikkeiden ja ylipäänsä elinkustannusten noususta, huoltovarmuudesta jne. Eikä aiemmat huolenaiheet, kuten koronapandemia ja ilmastokriisi, ole hävinneet minnekään. Epävarmuus tulevaisuudesta on kasvanut voimakkaasti.

Tällaisessa tilanteessa aloitamme kirkkojemme välisiä XVII oppikeskusteluja teemasta *Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena*. Onko tämä relevanttia nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa? Venäjän ortodoksisesta kirkosta kerrotaan 1900-luvun alun vuosina: Kun maassa alkoi vallankumous, piispat pohtivat kokouksessaan stolan väriä. En tiedä kertomuksen todenperäisyyttä, mutta siitä huolimatta voi kysyä, näinkö mekin toimimme. Kärjistetysti: Ihmiset pelkäävät sotaa ja me pohdimme vanhurskauttamista ja jumalallistumista.

Kysymys on aiheellinen. On olennaista huomata ihmisten odotukset kirkkoja kohtaan. On tärkeää tunnistaa ihmisten tarpeet turvasta ja toivosta. Ratkaisevaa on se, miten seurakunnissa toimitaan ihmisten kanssa ja rinnalla monien huolien ja pelkojen keskellä sekä annetaan apua ja tukea. Diakonian, sielunhoidon sekä lapsi- ja nuorisotyön tarve on kasvanut. Suomalaisessa yhteiskunnassa kirkoilla on luonteva tehtävä henkisen kriisinkestävyyden vahvistajana. Seurakuntien arkinen työ merkitsee henkisen huoltovarmuuden ylläpitämistä. Kirkon perussanoma on toivoa, turvaa ja rohkaisua tuovaa. Sille on nyt kysyntää.

Tämä ei ole kuitenkaan vastakohta sille, että kirkkoina työskentelemme yhdessä uskomme peruskysymysten äärellä. Pikemminkin se auttaa meitä etsiytymään entistä syvemmälle uskon perusteisiin. Se on tarpeen, jotta voimme ammentaa yhteisestä uskosta ja kristillisestä traditiosta sitä lohtua ja toivoa, jota nykyihminen kipeästi tarvitsee. Se on tarpeen, jotta kirkoissamme kuuluisi kirkkaana sanoma ihmisiä rakastavasta Jumalasta.

Evankeliumin sanoma pelastuksesta, ristiinnaulitusta ja ylösnousseesta Kristuksesta on vapauttava voima. Se on rohkaissut ihmisiä ahdistusten ja huolten keskellä. Se on kantanut ja motivoinut kristittyjä ja kirkkoja toimimaan tämän maailman puolesta. Evankeliumi vapauttaa palvelemaan. Se johtaa kuuliaisuuteen, pyrkimykseen seurata Kristusta ja elää Jumalan tahdon mukaisesti. Se johtaa työhön lähimmäisten hyväksi, luomakunnan parhaaksi ja tulevaisuuden puolesta. Kun oppikeskusteluissa syvennymme uskomme ytimen äärelle, teemme sen ihmisten ja maailman parhaaksi.

Siunatkoon hyvä Jumala nyt alkavat XVII oppikeskustelumme.

Pelastus vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena. Johdanto Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon 2022 oppikeskustelujen teemaan

Tomi Karttunen

Johdanto

Teema pelastuksesta vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena on keskeinen luterilaisten ja ortodoksien ekumeenisen kohtaamisen teema johtuen siitä, että usko Kristukseen Pelastajana, kolmiyhteisen Jumalan Poikana, kuuluu kristillisen usko, ytimeen. Siksi Nikean uskontunnustuskin tämän teeman niin keskeisellä tavalla nostaa esiin. Poika tuli ihmiseksi ”meidän ja meidän pelastuksemme tähden”.

Erityisellä tavalla tämä soteriologinen teema nousi esiin 1500-luvun reformaation yhteydessä – etenkin pelastusoppiin liittyvät epäkohdat. Lutherin 95 teesissä anekauppaa vastaan hän painottaa teesissä 62: ”Kirkon todellinen aarre on Jumalan kunnian ja armon kaikkein pyhin evankeliumi.” Luterilaisuudessa on ollut keskeistä korostaa Jumalan armoa Kristuksessa syntien anteeksiantamuksen perustana, jonka voi uskon kautta ottaa vastaan. Sanan ja sakramenttien kautta annettuna lahjana osallisuus pelastukseen Kristuksessa muodostaa pohjan syntymiselle uuteen ihmisyyteen. Se antaa eväät uskoon, toivoon ja rakkauteen eli antaa kutsun ja varustaa Kristuksen opetuslapseksi ja seuraajaksi. Luterilaisissa tunnustuskirjoissa oikeaa evankeliumin oppia tarkastellaankin ennen muuta vanhurskauttamisopin eli Jeesuksen Kristuksen evankeliumin ja sen herättämän uskon näkökulmasta.

Vuonna 1999 luterilaisten ja katolilaisten välillä hyväksytyssä Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisopista puolestaan todetaan: ”...vanhurskauttamisoppi, joka käsittelee ja selittää tätä sanomaa, ei ole vain kristillisen uskonopin yksi osa. Se on olennaisessa yhteydessä kaikkiin

uskontotuuksiin, joita on tarkasteltava sisäisessä yhteydessä toisiinsa. Se on luovuttamaton kriteeri, joka aina suuntaa kirkon kaiken opetuksen ja toiminnan Kristukseen. Kun luterilaiset korostavat tämän kriteerin ainutlaatuista merkitystä, he eivät kiellä kaikkien uskontotuuksien merkitystä ja keskinäistä yhteyttä... Luterilaisilla ja katolilaisilla on yhteinen tavoite tunnustaa kaikessa Kristusta, johon yksin tulee yli kaiken luottaa ainoana välittäjänä (1. Tim. 2:5-), jonka kautta Jumalan Pyhässä Hengessä antaa itsensä ja uudistavat lahjansa."

Tarkoituksena on siis liittyä Uuden testamentin keskeiseen viestiin, joka voidaan kiteyttää esimerkiksi Johanneksen evankeliumin 3. luvun 16. jakeen ilmaisemaan niin kutsuttuun pienoisevankeliumiin.

Pelastusoppi keskusteluteemana ja sen yhteys Jumala-oppiin

Luterilaisten ja roomalaiskatolilaisten keskinäisissä suhteissa kiistalla vanhurskauttamisopista on ollut oma erityinen ja keskeinen roolinsa, mutta myös läntisen ja ortodoksisen tai luterilaisen ja ortodoksisen käsityksen välillä on ollut jännitettä. Molemmin puolin on esimerkiksi esitetty, että kristilliselle Jumala-uskolle, kirkkona ja kristittynä elämiselle keskeinen persoonan käsite olisi toisessa perinteessä vääristynyt. Niinpä varsinkin modernissa protestanttisessa teologiassa on esitetty, että ortodoksinen ajattelu jää uusplatonistisen metafysiikan vangiksi eikä siksi ilmaise raamatullisesti persoonan käsitettä. Ortodoksisessa teologiassa, esimerkiksi joissakin nk. uuspatristisen teologian haaroissa on väitetty, että läntisessä teologiassa Augustinuksen jälkeen lähdetään liikkeelle abstraktista ja essentialistisesta olemuskäsitteestä, joka jättäisi alleen kappadokialaisten isien Jumalan persoonia ja niiden välistä yhteyttä sekä Isän monarkiaa alleviivaavan käsityksen.

Ehkä viimeistään John D. Zizioulasin kirjoitukset ovat kuitenkin osoittaneet, miten keskeisessä roolissa persoonan käsite on ortodoksisessa teologiassa. Klassikkoteoksessaan Being as Communion Zizioulas toteaa: "...kukaan ei näytä tunnistavan, että *historiallisesti* sekä *eksistentiaalisesti* persoonan käsite on erottamatta sidoksissa teologiaan... Persoona sekä käsitteenä että elävänä todellisuutena on puhtaasti patristisen ajattelun tuote.... Athanasiuksen kanta, joka osoittautui ratkaisevan tärkeäksi kirkon

taistelussa areiolaisuutta vastaan, oli suora seuraus kommuunio-ontologiasta, joka muotoutui eukaristisen teologian virrassa, joka yhdisti Ignatioksen Ireanaeuksen kautta Athanasiokseen." Läntisessä teologiassa erityisesti personalistisen filosofian vaikutus 1900-luvun alussa puolestaan opetti näkemään sen arvon niin Jumala-käsitteen kuin ihmiskäsityksenkin kannalta.

Viime aikoina onkin purettu myös vastakkainasettelua läntisen augustinolaisuuden ja kappadokialaisiin isiin palautuvan ortodoksisen teologian välillä. Esimerkiksi tunnettu ortodoksipatristikko John Behr panee teoksessa Orthodox Readings of Augustine (2020) merkille, että viime aikoina on tutkimuksessa painotettu, että pelkistys, jonka mukaan läntisessä Jumalaopissa lähdetään liikkeelle essentialistisesta Jumalan ykseydestä ja kappadokialaisten isien ajattelussa taas Jumalan kolmesta persoonasta, on harhaanjohtava. Esimerkiksi Michel Barnes ja Lewis Ayres ovat argumentoineet, että Augustinus, itse asiassa, jakaa monia trinitaarisen teologian peruspiirteitä kappadokialaisten kanssa. Voidaan yleisesti ottaen tunnistaa "pro-nikealainen" teologia, joka on yhteistä sekä kreikkalaiselle että latinalaiselle traditiolle huolimatta siitä, että on eroja sekä niiden kesken että näiden traditioiden sisällä. Augustinuksen panos ei ole radikaalisti uusi vaan syventynyt, entistä selkeämmin ilmaistu näkemys peritystä uskosta. Kaksi peruselementtiä tässä uudelleen arvioinnissa ovat Augustinuksen oppi Kolminaisuuden tekojen jakamattomuudesta ulospäin (Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa) sekä aiempaa täydellisempi ymmärrys Jumalan yksinkertaisuudesta. Ayres on tällöin viitannut usein unohdettuun Augustinuksen kirjeeseen Nebridiukselle vuodelta 389. Augustinus ei perustele argumentatiivisesti Kolminaisuuden tekojen jakamattomuutta vaan näkee sen osana perittyä traditiota. Behrin mukaan voidaan todellakin löytää joukko kirjoittajia Ambrosiuksesta Gregorios Nyssalaiseen, jotka jakavat saman periaatteen. Tämä erottamattomuus yhdistyy oppiin jumalallisesta yksinkertaisuudesta. Augustinus kirjoittaa tutkielmassaan *De fide et symbolo*:

> Kolminaisuus on yksi Jumala, ei että Isä on sama kuin Poika ja Henki, mutta että Isä on Isä, Poika on Poika, ja Pyhä Henki on Pyhä Henki ja tämä Kolminaisuus on yksi Jumala, kuten on kirjoitettu: 'Kuule, oi Israel, Herra sinun Jumalasi on yksi Jumala' (Deut. 6:4).[1]

1 Behr 2020, 157.

Keskeinen ajatus on myös se, että Jumalan ominaisuudet ovat identtisiä hänen olemuksensa kanssa. Kuitenkin on selvää, että Isästä syntynyt Poika on ominaisuuksiltaan erilainen kuin syntymätön Isä. Niinpä Augustinus toteaakin, että kaikki mitä Jumalasta voidaan sanoa ei ole suoraan johdettavissa hänen olemuksestaan. Me voimme puhua Jumalasta myös suhteiden tasolla. Puhumme siitä, miten Isä, Poika ja Pyhä Henki suhtautuvat toisiinsa. Augustinus myös painottaa, että ”jokainen josta puhutaan suhteessa olevana, on jotakin erillään tuosta suhteesta”. Isästä voidaan sanoa, että hän on Jumala ”perustavasti”. ”Isä ei ole kenestäkään”. Näin ollen isän monarkian ajatus tulee esiin myös Augustinuksella. Näin ollen jumalallisen olemuksen ei tule ajatella olevan loogisesti ennen persoonia, eivätkä persoonat ole vain sisäisiä jakoja olemuksen sisällä. Lewis Ayres summaa:

Käytettäessä yksinkertaisuuden kielioppia artikuloimaan Isän, Pojan ja Hengen käsitettä jokainen Jumalana ja yhtenä Jumalana huomaamme, että mitä enemmän tavoitamme jokaisen persoonan täyden todellisuuden – olemuksen täyden syvyyden, joka heillä on Isältä – sitä enemmän meidät pakotetaan tunnistamaan niiden olemuksen ykseyden… Kolminaisuuden yhteys on samaolemuksellista ja ikuista ykseyttä: mutta ei *ole* muuta kuin persoonat.[2]

Tästä lähentymisestä huolimatta Behr kuitenkin löytää eron perinteisestä itäisestä ja läntisestä lähestymistavasta ja näkee itäisen selkeämmin lähtevän liikkeelle Isästä Jumalasta, kun taas Augustinus lähtee liikkeelle Isästä ja Pojasta ja Pyhästä Hengestä Jumalana. Behrin neuvo on etsiä syvenevää yhteyttä palaamalla Raamatun kielioppiin, joka on säilynyt uskontunnustuksissa. Selkeä yhteinen pohja kuitenkin on ja se liittyy Kolminaisuuteen rakkaudenyhteytenä, joka muodostaa pohjan kirkon elämälle yhteytenä ja yhteisönä. Sen ytimessä on kuitenkin sanoma Jeesuksesta Kristuksesta, Jumalan Pojasta, Pelastajastamme: IESOUS KRISTOS THEOU HYIOS SOOTER.

Soteriologian ja kristologian välinen yhteys

Nikean uskontunnustus, jossa opit Kolminaisuudesta ja Kristuksesta ihmiseksi tulleena Jumalan Poikana, piirtyvät esiin, on syvästi soteriologi-

2 Behr 2020, 160.

nen tunnustus. Ekumeenista yhteyttä on rakennettu myös tiivistämällä soteriologian ja kristologian välisen yhteyden näkemistä – sellaisena kuin esimerkiksi Nicaenum sen meille avaa. Alister E. McGrath toteaa skolastiikan ja protestanttisen puhdasoppisuuden ajan keskeisten systemaattisen teologian kokonaisesitysten tehneen jyrkän eron Kristuksen persoonan ja työn välillä. Modernina aikana tästä erottelusta on McGrathin mukaan kuitenkin luovuttu, koska nämä kaksi liittyvät monimutkaisella tavalla toisiinsa. Kristologia ja soteriologia ovat saman kolikon kaksi eri puolta yhä useamman mielestä. Tähän on haettu perusteluja hieman eri suunnista: sekä kristologian merkityksestä että Kristuksen tuntemisesta hänen vaikutuksistaan. Esimerkiksi Dietrich Bonhoeffer näki Kristuksen persoonan ja työn erottamisen johtaneen kirkon yhteisöllisyyden ja Kristuksen läsnäolon ajatuksen murenemiseen. Wolfhart Pannenberg taas kantoi huolta siitä, että oppi Kristuksesta rakennetaan pelkän soteriologian, Kristuksen työn ja vaikutusten varaan eikä perustu Jeesuksen omaan historiaan, jolloin altistutaan Ludwig Feuerbachin kritiikille uskonnosta projektiona.

McGrath näkee Kristuksen työtä tulkitun neljän teeman kautta modernissa keskustelussa: 1) Uhri, 2) Kristus voittajana, 3) oikeudelliset lähestymistavat sekä 4) rationalistiset, Jumalan rakkaudesta johdetut lähestymistavat. Ajatus uhrista liittyy Vanhan testamentin uhriajatteluun. Etenkin Heprealaiskirje esittää Kristuksen ristin uhrin täydellisenä, riittävänä, kertakaikkisena uhrina, joka toteutti todellisesti sen, mistä Vanhan testamentin uhritoimitukset olivat vain varjoa. Välittäjä uhrasi itsensä palauttaakseen ihmiskunnan Jumalan yhteyteen. Valistuksen ajoista lähtien uhrin käsite sai yleisesti aiempaa metaforisemman sisällön, vaikka esimerkiksi suomalaisessa herätysliike- ja virsihurskaudessa uhrin ajatus onkin säilynyt. Vuoden 1945 jälkeen uhrikuvien käyttö on vähentynyt varsinkin saksankielisessä teologiassa johtuen pitkälti uhritematiikan käytöstä kansallissosialistisessa retoriikassa. Uhrin ajatus on kuitenkin edelleen keskeinen esimerkiksi roomalaiskatolisessa sakramenttiteologiassa. Se on myös edelleen teologisen kuvakielen rikkaimpia lähteitä.

Uhrin ohella toinen tärkeä teema on ”Kristus Voittaja”. Uusi testamentti ja varhaiskirkko painottivat voittoa, jonka Kristus sai ristillä ja ylösnousemuksessa synnistä, kuolemasta ja Perkeleen vallasta, kuten Lutherin Väkä katekismus asian on suomeksi ilmaissut. Voiton teema liittyy kirkkovuodessa etenkin pääsiäisliturgioihin. Se oli myös lännen teologisessa traditiossa keskeinen aina valistukseen asti. Taustalle jäämiseen vaikutti rationalisti-

nen kritiikki sekä ylösnousemusta että paholaiskäsitystä kohtaan. Ajatus Kristuksesta voittajana palasi teologiseen keskusteluun erityisesti Gustaf Aulenin vuonna 1931 ilmestyneen teoksen *Christus Victor* myötä. Vaikka Aulenin näkemys Kristuksen voitosta klassisena sovitusteoriaa sai osakseen historiallista kritiikkiä, se toi ajatuksen Kristuksen lunastuksesta, joka luo yhteyden häneen ja tuo osallisuuden voitosta turmiovalloista teologian keskukseen aikana, jolloin valistuksen ihmiskeskeinen edistysoptimismi oli kärsinyt kovia kolhuja ja joutunut epäsuosioon. Ensimmäisen maailmansodan kauhut olivat vahvistaneet tietoisuutta maailmassa vallitsevasta pahuudesta, jonka keskellä tarvitaan toivon sanomaa.

Sovituksen perinteinen oikeusteoria herätti vaikeita teologisia kysymyksiä mm. sovituksen moraalisuudesta ja subjektiivinen, humaanistava lähestymistapa ei puolestaan saanut aikaan juuri muuta kuin tunteisiin vetoamista. Tässä tilanteessa ajatus Kristuksesta Voittajana vahvisti näkyä kristillisen uskon tuomasta toivon sanomasta elämän kovien realiteettien keskelle. Voitiin sivuuttaa oikeudellisen katsomuksen vaikeudet, mutta sovituksella oli silti objektiivinen perusta.

Oikeudellinen lähestymistapa liitetään 1000-luvulla eläneeseen Anselm Canterburyläiseen. Hän perusteli inkarnaation välttämättömyyttä pohjana, jonka pohjalta Jumala voi antaa synnit anteeksi. Anselmin malli sisällytettiin klassiseen protestanttiseen dogmatiikkaan puhdasoppisuuden kaudella. Luther sitä vastoin korosti sekä Kristuksen kuolemaa synnin, kuoleman ja Perkeleen vallasta lunastamisena että synnit sovittavana uhrikuolemana ja Kristuksen ja hänen rakkautensa läsnäolona uskovassa. Luterilaisen kirkon Katekismus (KO 15) selittää: ”Jeesus Kristus on elämällään, kuolemallaan ja ylösnousemuksellaan kukistanut synnin, kuoleman ja Perkeleen vallan. Ne eivät voi enää pitää meitä ominaan. Usko Kristukseen siirtää meidät Saatanan kahleista Jumalan valtakunnan vapauteen. Kristus tulee meidän Herraksemme. Hän antaa itsensä meille, ja me tulemme osallisiksi hänen viattomuudestaan, pyhyydestään ja rakkaudestaan.”

Tältä pohjalta voidaan siis painottaa Kristuksen läsnäoloa uskossa, läsnäoloa, joka tuo osallisuuden voitosta turmiovalloista eli perkaa pois meissä yhä olevaa syntiä. Uskon vertikaalinen ja horisontaalinen ulottuvuus pysyvät yhdessä – vältetään niin maailmasta pakeneminen kuin siihen hukkuminenkin: ”maailmassa, mutta ei maailmasta”. Yhtyminen uskon kautta Kristukseen liittyy hänen kanssaan samanmuotoiseksi tulemiseen ja hänen seuraamiseensa – ihmisenä toisia varten tai kirkkona toisia varten, kuten

Dietrich Bonhoeffer asian ilmaisi. Pohjana on se, että Jumala sovitti maailman itsensä kanssa, kuten 2. Kor. 5 asian ilmaisee tai KMN:n yleiskokouksen teema: ”Kristuksen rakkaus johtaa maailman sovintoon ja ykseyteen”.

Suomalaisen Luther-tutkimuksen anti

Tuomo Mannermaa, viime vuosikymmenten suomalaisen Luther-tutkimuksen isänä tunnetuksi tullut, tutkija ja kirkollinen, ekumeeninen vaikuttaja, käynnisti uutta ekumeenisen Luther-tutkimuksen suuntausta olennaisesti v. 1977 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Venäjän ortodoksisen kirkon oppikeskusteluissa pitämällään esitelmällä. Hän toteaa siinä:

> Kun suomalaiset luterilaiset ovat pohtineet, onko kirkkojemme pelastusopeilla yhteistä kosketuspintaa, on tultu tulokseen, että perinteemme tuntee jumalallistumisajatukselle vähintäinkin muodollisesti vastaavan ulottuvuuden. Jumalallistumisopin ydinhän on käsitys, että Kristuksen ruumiin, kirkon, yhteydessä ihminen tulee osalliseksi jumalallisesta luonnosta. Tämä ’jumalallinen elämä’ tunkee läpi ihmisyyden olemuksen ja palauttaa sen ’luonnolliseen’ tilaansa. Kuten jo Järvenpään neuvotteluissa [1974] todettiin, luterilaisten kosketuspinta tälle kokonaiskatsomukselle on ajatus, jonka mukaan ’itse uskossa Kristus on läsnä’ (Luther). Tämän mukaisesti kirkkomme opettaa, että ’kaikki kristityt ovat Jumalan Isän, Pojan ja Pyhän Hengen temppeleitä’ (Luterilaiset tunnustuskirjat, Solida declaratio). Pelkkä oikeudellisluontoinen ’Jumalan edessä’ (*coram Deo*) -relaatio ei siis suinkaan ole ainoa perinteemme tuntema Jumala-yhteyden muoto. Myös luterilaisuuteen kuuluu ajatus, että Kristus on reaalisesti läsnä uskovassa (*Christus in nobis*)… Ajatus osallisuudesta jumalalliseen elämään ei lainkaan ole vieras luterilaiselle perinteelle…
>
> On totuttu ajattelemaan, että luterilaisuus tähdentää niin voimakkaasti ristillä tapahtunutta syyllisyyden sovitusta, että ylösnousemus ja ylösnousseen Herran todellinen läsnäolo uskovassa tulisivat syrjäytetyiksi. ’Kristus meidän puolestamme’ (*Christus pro nobis*) olisi luterilaisuuden yksinomainen ja hallitseva uskon ymmärtämisen tapa. On myönnettävä, että luterilaisen kirkonkin piirissä asia on esitetty tavalla, joka antaa aihetta tähän väärinkäsitykseen. Tunnustuskirjat,

> erityisesti Iso Katekismus, Schmalkaldenin uskonkohdat ja Sovinnonkaava puhuvat kuitenkin toista. Niiden mukaan 'Kristus meissä' ajatus kuuluu olennaisesti luterilaiseen vanhurskauttamisoppiin 'Kristus meidän puolestamme' -motiivin rinnalla.[3]

Tämä 'uskossa läsnäolon ajatus' leikkauskohtana, uskon ja rakkauden yhdistäjänä, on tunnetusti vaikuttanut siihen, että teosis-ajatusta ei enää luterilaisten parissa entiseen tapaan ekumeenisilla kentillä vierasteta ja on nähty sillä kosketuskohtaa Lutherin ja luterilaisen teologian kanssa. Tämä vaikutus tulee näkyviin niin *Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisopista* (1999) luterilaisten ja katolilaisten välillä kuin kansainvälisessä luterilais-ortodoksisessa dialogissa, etenkin vuoden 1998 yhteisessä tiedonannossa. Olemme halunneet nostaa esiin tietoisuuden tästä kehityksestä myös pelastusta vanhurskauttamisena ja jumalallistumisena käsittelevässä taustapaperissamme vuoden 2022 oppikeskusteluillemme.

Pelastusteema dialogeissa Suomen ev.-lut. kirkon ja Suomen ort. kirkon välillä

Kysymys pelastuksesta liittyy keskeisesti edeltävän dialogimme teemaan eli kasteeseen. Pelastusta erillisenä teemana ei kuitenkaan ole tematisoitu tässä kotimaisessa keskustelusarjassamme tätä aiemmin. V. 2018 Itä-Suomen yliopistossa julkaistussa opinnäytteessään *Jumalan armo ja hyvät teot. Vanhurskauttamisopin ja theosis-opin ilmeneminen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon välisissä oppineuvotteluissa vuosina 1991–2007* Aleksi Parkkonen toteaa:

> Tutkielmani pohjalta voi todeta, vanhurskauttamisoppi ja theosis-oppi esiintyivät kerran SELK:n ja SOK:n välisissä neuvotteluissa. Opit mainittiin vuoden 2007 neuvottelussa, mutta ne nousivat selkeimmin esille pyhittymisen kautta. Vanhurskauttamisoppi ja theosis-oppi saivat neuvotteluissa sisällön, joka vastaa niiden historiallista kehitystä. Koska opeista keskusteltiin dialogin aikana hyvin marginaalisesti,

3 Mannermaa 1980, 128.

pyrki tutkielmani selvittämään, miten opit heijastuvat neuvotteluissa muihin esillä olleisiin teemoihin. Kuten tutkielmastani käy ilmi, vanhurskauttamisoppi ja theosis-oppi peilautuvat useisiin dogmeihin, joita käsiteltiin SELK:n ja SOK:n välisissä neuvotteluissa.

On siis hyvinkin paikallaan tematisoida tätä aihetta myös suomalaisessa dialogissa, koska se liittyy olennaisella tavalla siihen, miten luterilaiset ja ortodoksit ymmärtävät kristillisen identiteettinsä.

Tämänkertaisessa taustapaperissa on aluksi pyritty lyhyesti ilmaisemaan yhteinen kristillisen pelastuskäsityksen pohja Uuden testamentin ja siihen pohjaavan kristillisen tradition sekä käytyjen ekumeenisten keskustelujen valossa. Tämän jälkeen selostetaan niin luterilaista käsitystä vanhurskauttamisopista kuin ortodoksista käsitystä jumalallistumisopista. Asiakirjan aiemmassa versiossa oli nykyistä enemmän lainauksia kansainvälisestä dialogista sekä myös luterilais-roomalaiskatolisesta Yhteisestä julistuksesta vanhurskauttamisopista, joka on itse asiassa arvovaltaisin asiakirja, jossa luterilaiset ovat ilmaisseet kiteytetysti vanhurskauttamisopin perustotuudet sekä luterilaiset erityispainotukset. Asiakirjan painoarvoa lisää se, että nykyisin sen ovat ottaneet omakseen myös metodistit, anglikaanit ja reformoidut. Karsimme kuitenkin liian pitkät viitteet näihin mainittuihin asiakirjoihin, jotta teksti olisi riittävän lyhyt ja selkeä ja koska luterilaisten ja roomalaiskatolisten välinen keskustelu pelastusopista liikkuu hieman eri kontekstissa kuin luterilaisten ja ortodoksien vastaavat keskustelut.

Sen jälkeen, kun tekstissä on esitetty molempien traditioiden itseymmärryksen keskeisiä piirteitä liittyen pelastusoppiin, käsitellään enemmän avoimia kysymyksiä. Tämä osuus on myös vielä eniten keskeneräinen. Siitä tulisi varmaankin karsia esimerkiksi pitkä lainaus luterilais-ortodoksisen dialogin veteraanilta piispa emeritus, dosentti Juha Pihkalalta. Nyt tuo pätkä on siinä valmiiksi kirjoitettuna yleisvastauksena esitettyyn kysymykseen. Vastauksen yksityiskohdista esiintyi kuitenkin delegaatioiden parissa myös erimielisyyttä, vaikka suuret linjat olisivatkin kaiketi tämän suuntaiset.

Viime vaiheessa karsimme tekstistä pois myös pelastus ja yhteiskunta -teemaan liittyvät pohdinnat sekä pelastuksen konkretisoinnin opissa eskatologiasta, viimeisistä tapahtumista ja taivaasta/kadotuksesta. Pyrittiin siis mahdollisimman selväpiirteisesti keskittymään vain pelastukseen opillisena ja raamattuteologisena kysymyksenä siten kuin se on traditioissamme ja ekumeenisissa keskusteluissa ymmärretty.

Koska toiveena on, että keskustelujemme satoa voitaisiin saattaa aiempaa useampien luettavaksi, esitän, että kastekeskusteluun liittyvät taustamateriaali, yhteinen julistus ja tämänkertainen pelastukseen liittyvä taustamateriaali julkaistaisiin yhtenä julkaisuna. Tässä yhteydessä voitaisiin julkaista myös kastemateriaalin käännös englanniksi esimerkiksi ev.-lut. Kirkkohallituksen Kirkko ja toiminta -sarjassa sähköisenä materiaalina. Lisäksi voimme pohtia sitä, esitämmekö, että piispat ottaisivat keskusteluraportin vastaan ja suosittaisivat seurakunnille, kirkkojen henkilöstökoulutukselle ja kouluttaville oppilaitoksille sen käyttämistä opetuksessa, ekumeenisissa tapahtumissa ja opintopiireissä hyödyksi.

Meeting of Primates and Presiding Bishops of the Porvoo Communion of Churches Tampere, Finland, 11th –13th November 2022

The 25th Anniversary of the Porvoo Communion: Portrait, Unity and Vulnerability Communiqué

The Primates and Presiding Bishops of the Porvoo Communion, which unites the Anglican Churches in Great Britain, Ireland, and the Iberian Peninsula and Lutheran Churches in Nordic countries, the Baltic, and Great Britain, met in Tampere, Finland, to mark the 25th anniversary of the communion. The Primates' Meeting usually takes place every four years and should have taken place in 2021, but due to the pandemic had been postponed for a year. The meeting was hosted by Rt Revd Dr Matti Repo, Bishop of Tampere and Lutheran co-chair of the Porvoo Contact Group. The meeting started with a eucharist celebrating the 25th anniversary in

Tampere Cathedral, led by Bishop Repo and Most Revd Dr Michael Jackson, Archbishop of Dublin and Anglican co-chair of the Porvoo Contact Group. The participants experienced generous hospitality at several gatherings, hosted by Bishop Repo, Lauri Savisaari, Director of Culture and Education, Tampere, and Very Revd Dr Olli Hallikainen, Dean of Tampere Cathedral together with Revd Tapani Rantala from the Parish Federation of Tampere.

A session consisting of presentations and discussions was devoted to each of the three themes of portrait, unity, and vulnerability. For the first theme, papers tracing a portrait of the Porvoo Common Statement had been prepared by Dame Mary Tanner, former World Council of Churches President of the European region, Rt Revd Christopher Hill, former Bishop of Guildford, and Revd Dr Tiit Pädam, an Estonian theologian, all of whom were involved in the original working out of the Porvoo agreement. Following discussion raised questions about whether the original intentions should be developed by exploring further forms and expressions of communion.

In the session on unity, Most Revd Stephen Cottrell, Archbishop of York, and Rt Revd Dr Olav Fykse Tveit, Presiding Bishop of the Church of Norway, introduced the theme of the role of the churches in Europe during times of tension, particularly the role of national churches. The past failings of our churches, in part due to being so integrated in our own cultures and contexts, can at times make it difficult to speak critically into contemporary situations. Conversely, the strengths of our historical positions can help us deliver important messages from and of faith communities. In the discussion, we shared different perspectives on the effect of division within a church upon its calling to speak within society. All these things affect our unity.

Meeting in nearby Finland, participants shared their horror at the Russian war in Ukraine. All continue to pray for peace and for a just outcome for the people of Ukraine, and for the return of stability to the whole region. At a separate session, the primates and presiding bishops agreed to send a letter to the Patriarch of Moscow, the Russian Orthodox Church, the text of which follows this communiqué.

In the final session on the theme of vulnerability, the experiences of the churches during the Covid-19 pandemic and what they have learnt for the future were the subject of presentations by Most Revd Dr Antje Jackelén, Archbishop of Uppsala, and Rt Revd Jorge Pina Cabral, Bishop of the Lusitanian Church. They reflected on new and sometimes challenging ways of

being church discovered during the pandemic, and on how different ways of deepening spiritual life had to be sought. Participants discussed how the Church can speak into a world facing climate devastation, and how times of suffering kindle hope.

All three themes gave opportunity for interesting discussion about the role and challenges of the Porvoo Communion. Future major gatherings in the Porvoo Communion will include a thematic conference on the eucharist in Spain in 2023, a church leaders' consultation on environment and eschatology in Sweden in 2024, and a theological conference marking the 1700th anniversary of the Nicene Creed in Wales in 2025.

List of participants:

Primates	Porvoo Contact Group
Anglican Stephen Cottrell, England Michael Jackson, Ireland (PCG, Co-chair) Carlos López Lozano, Spain (PCG) Jorge Pina Cabral, Portugal (PCG) Mark Strange, Scotland **Lutheran** Olav Fykse Tveit, Norway Antje Jackelén, Sweden Tor Berger Jørgensen, Lutheran Church in Great Britain Tapio Luoma, Finland Agnes M. Sigurðardóttir, Iceland Peter Skov-Jakobsen, Denmark Urmas Viilma, Estonia Lauma Zusevics, Latvian Worldwide	**Anglican** Ainsley Griffiths, Wales Tuomas Mäkipää, Diocese in Europe Jeremy Morris, England Miriam Weibye, Scotland **Lutheran** Zilgme Eglite, Latvian Worldwide Tomi Karttunen, Finland Petur Georg Markan, Iceland Christopher Meakin, Sweden Matti Repo, Finland (Co-chair) Thorsten Rørbæk, Denmark Meelis Süld, Lutheran Church in Great Britain Tauno Teder, Estonia Rinalds Grants, Latvia

His Holiness Kirill
Patriarch of Moscow and all Russia
Russian Orthodox Church

Thursday 13th October 2022

Your Holiness,

We, Primates and Presiding Bishops of the churches of the Porvoo Communion met in Tampere, Finland, 11-13 October, 2022. Together we want to express our horror at the war in Ukraine, particularly how deeply concerned we are at the renewed systematic targeting of civilians and local infrastructure in your neighbouring country of Ukraine by Russian military. These are acts against humanity, violating the principles of the Geneva conventions, and they bring the war into another level of cruelty and death for the Ukrainian people. At this moment, together we call upon you, Your Holiness, to do your utmost to convince the Russian President to immediately halt these attacks and end this war. We as churches should share the joint ecumenical commitments to follow Christ's commission to love and to protect those most vulnerable, and to demonstrate that we all, including Your Holiness, should be peacemakers wherever we are.

We assure you of our prayers and trust that you will do everything in your power to influence those making these decisions that escalate the war and other decisions made to destabilize Ukraine. For the sake of all, including the soldiers and their families in Russia, we urge your Holiness to do whatever is in your power to bring this war to an end.

Yours in Christ,

Most Revd Dr Tapio Luoma, Evangelical Lutheran Church of Finland

Most Revd and Right Honourable Stephen Cottrell, Church of England
Rt Right Revd Dr Olav Fykse Tveit, Church of Norway
Rt Revd Rinalds Grants, Evangelical Lutheran Church of Latvia
Most Revd Dr Antje Jackelén, Church of Sweden
Most Revd Dr Michael Jackson, Church of Ireland
Rt Revd Tor Berger Jørgensen, Lutheran Church in Great Britain

Rt Revd Carlos López Lozano, Reformed Episcopal Church of Spain
Rt Revd Jorge Pina Cabral, Lusitanian Church (Portugal)
Rt Revd Agnes M. Sigurðardóttir, Church of Iceland
Rt Revd Peter Skov-Jakobsen, Evangelical Lutheran Church in Denmark
Most Revd Mark Strange, Scottish Episcopal Church
Most Revd Urmas Viilma, Estonian Evangelical Lutheran Church
Most Revd Lauma Zusevics, Evangelical Lutheran Church of Latvia World-wide

Kirkko ja juutalaisuus -työryhmän opintomatka Tukholmaan 24.–25.8.2022

Laura Huovinen, Tomi Karttunen, Pekka Lindqvist

Matkaohjelma:

24.8.
Saapuminen
Tapaamiset Studieförbundet Sensuksen tiloissa
Helene Egnell: Ruotsin kirkko ja Israel-kysymys
Peter Lööv Roos: Kolmen uskonnon yhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen
Kävelykierros juutalaisuuden historia vanhassa kaupungissa/ Kulturförbundet
Päivällinen ylirabbiini emeritus Morton H. Narrowen kanssa (Samarbetsrådet för kristna och judar)

25.8.
Vierailu synagogassa sekä juutalaisella koululla
Lounas
Vierailu juutalaisella museolla ja kirjastossa
Työryhmän kokoontuminen
Lähtö

Työryhmän jäsenten nostoja keskeisistä tapaamisista:

Ruotsin kirkko ja dialogi juutalaisten kanssa sekä suhde Israeliin /Tomi Karttunen

Ruotsin kirkon suhteesta juutalais-kristilliseen dialogiin ja erityiskysymyksenä suhdetta Israel-keskusteluun meille valotti Helene Engnell Studieförbundet Sensuksesta. Taustalla oli etenkin viimeaikainen, Ruotsin kirkon kirkolliskokouksessa käyty keskustelu ja tehty päätös sen selvittämisestä kansainvälisellä kentällä, onko mahdollista tai peräti tulisiko Israel luokitella apartheid-valtioksi ja että Ruotsin kirkon tulisi edistää tätä keskustelua. Ruotsin kirkon piispat kritisoivat tätä päätöstä: https://www.dagen.se/nyheter/2021/11/30/storgral-i-svenska-kyrkan-efter-kyrkomotets-apartheid-beslut/

Tätä keskusteluahan nähtiin sittemmin myös KMN:n yleiskokouksessa Karlsruhessa, missä julkilausumassa Seeking Justice and Peace for All in the Middle East todettiin: "Äskettäin lukuisat kansainväliset, israelilaiset ja palestiinalaiset ihmisoikeusjärjestöt ja oikeudelliset elimet ovat julkaisseet tutkimuksia ja raportteja kuvaillen Israelin toimintatapojen ja toimien rinnastuvan 'apartheidiin' kansainvälisen lain mukaan. Tässä yleiskokouksessa jotkin kirkot ja delegaatit voimakkaasti tukevat tämän termin käyttöä asianmukaisena kuvaamaan ihmisten todellisuutta Israel/Palestiinassa ja kansainvälisen lain mukaan, kun taas toiset pitävät sitä epäasianmukaisena, hyödyttömänä ja kivuliaana. Emme ole samaa mieltä tässä asiassa. Meidän pitää jatkaa kamppailua tämän asian kanssa samalla kun jatkamme työskentelyä yhdessä tällä oikeudenmukaisuuden ja rauhan pyhiinvaelluksella."

Helene Engnell on debatoinut tästä asiasta https://samarbetsradet.se/?p=3009 Kairos Palestiina Ruotsin Anna Karin Hammarin kanssa Svensk kyrkotidningissä: https://svenskkyrkotidning.se/debatt/lat-oss-anvanda-ickevaldets-tva-hander/. Engnell esittää toivomuksen, että kirkolliskokouksen päätös voisi kuitenkin olla askel jatkaa Ruotsin kirkon käymää dialogia juutalaisten kanssa, niin että luottamusta voitaisiin vahvistaa. Hän kirjoittaa: "Kirkolliskokouksen päätös oli suuri virhe. Mutta ehkä siitä voi tulla 'siunaus valepuvussa', joka tekee selväksi, että kirkkomme on asiakirjan Jumalan tiet

[Guds vägar] ilmestyttyä 2001 laiminlyönyt jatkaa dialogia, jolle asiakirjan piti olla alkupiste? Onko nyt aika tarttua juutalais-kristillisiin suhteisiin?

Engnellin mukaan Ruotsin kirkossa esiintyvä antisemitismi heijastelee etenkin sikäläisen sosiaalidemokraattisen puolueen kantoja. Aiemmin sosialistit tukivat Israelia. Vieläkin on Jerusalemissa Swedish Theological Institute, joka edistää uskontodialogia. Israelin suurlähettiläs ym. ovat julkaisseet kirjoituksia Ruotsin kirkon toimista EAPPIssa jne. Antisemitististen stereotyyppien läsnäolon keskustelussa ja kannanotoissa voi nähdä, jos osaa katsoa. Esimerkkinä tästä voidaan nostaa Kairos Palestiina, boikottikampanja jne. Esim. KAIROS-dokumentissa on muutamia ongelmallisia kohtia, joihin juutalais-kristillisessä dialogissa on kiinnitetty huomiota.

Apartheid-muotoilun aloitteentekijät eivät Engnellin mukaan tienneet, mitä tekevät. Se sai aikaan monia vihaisia soittoja juutalaisesta seurakunnasta. Päätöslauselma meni läpi kirkolliskokouksessa varsin niukasti. Piispat voivat käyttää ääntä, mutta eivät äänestää. He eivät etukäteen uskoneet lausuman menevän lävitse. Lauselma sisältää apartheid-valtio-ajatuksen sekä boikottiin liittymisen. Sen mukaan on katsottava Israelin valtion toimia kansainvälisen oikeuden näkökulmasta, myös YK:n apartheid-konvention valossa LML:n ja KMN:n julkilausumissa ja toiminnassa ja että Ruotsin kirkon tulisi edistää tätä. Tämä herätti juutalaisessa seurakunnassa voimakkaan vastareaktion. Niinpä peruutettiin kutsu Ruotsin kirkolle 27.1. holokaustin muistopäivän viettoon. Piispoilla oli tämän jälkeen tapaaminen juutalaisen seurakunnan kanssa. Ymmärrys lisääntyi tiettyjen signaalisanojen kuten apartheid merkityksestä. Tapaamisia kirkon ihmisten ja juutalaisen seurakunnan kesken tarvitaan.

Engnellin mukaan olennaista on kritisoida Israelia ja tukea palestiinalaisia rakentavasti. Miksi puhua Etelä-Afrikan tilanteeseen liittyvästä käsitteestä tässä yhteydessä?

Åke Bonnier ja Sören Dalevi ovat Ruotsin kirkon piispoista parhaiten perillä kirkon ja juutalaisuuden välisestä dialogista. Hyvä kansainvälinen, Israelin maata koskeva dialogiresurssi on esimerkiksi Enabling the Dialogue about the Land (2020). Helene Engnell esitteli myös ruotsalaisten yhteistyöneuvoston tuoreen julkaisun Tala Väl. Predikommentarer I Krister Stendahls Anda, jossa juutalais-kristillisen dialogin ja raamatuntutkimuksen hedelmiä pyritään tuomaan saarnaajien tueksi.

Peter Lööv Roos/ Pekka Lindqvist

Peter Lööv Roos (Ruotsin kirkon uskontojenvälisten kysymysten asiantuntija / Samordnare för interreligiösa frågor i Svenska kyrkan) nosti alustuksessaan esille useita ajankohtaisia näkökulmia tämänhetkisestä tilanteesta ruotsalaisessa yhteiskunnassa uskontojen näkökulmasta. Lööv Roos toimii myös jäsenenä epävirallisessa kolmen uskonnon ”lobbaustyöryhmässä”, joka informoi poliitikkoja ajankohtaisista kysymyksistä.

Antisemitismin katsotaan yleensä kasvaneen Ruotsissa huolestuttavasti, yleiseurooppalaisen trendin mukaisesti. Samalla kun yhdeksän kymmenestä juutalaisesta Ruotsissa katsoo antisemitismin kasvaneen, on kuitenkin nähtävissä, että antisemitistiset teot ovat itse asiassa vähentyneet. Aihetta erityiseen juhlaan ei kuitenkaan ole. Ruotsalainen antisemitismi tulee usein ilmi Israel-vihamielisinä asenteina, jotka ottavat kohteekseen Ruotsissa asuvat juutalaiset, ja tietyissä kaupungeissa – näistä tunnetuin lienee Malmö – se ilmenee arabimuslimien taholta tulevana uhkana. Yhteiskunnassa on myös nähtävissä ruotsalaisperäisten ääriliikkeiden eteneminen politiikan valtavirtaan ja edessä olevat (tätä kirjoitettaessa jo käydyt) eduskuntavaalit ovatkin tässä suhteessa signaali, joka osoittaa mihin suuntaan yhteiskunnallinen ilmapiiri muovautuu.

Peter Lööv Roos nosti toivoa antavana esimerkkinä esille Malmön Amanah-projektin (http://amanah.se/), jossa rabbi Moshe David HaCohen ja imaami Salahuddin Barakat tuovat kaupungin muslimeja ja juutalaisia yhteen ja puuttuvat rinta rinnan kaupungissa, erityisesti kouluissa, esiintyviin vihan ilmauksiin. Saimme nähdä myös tuoreen YouTube-videon, jossa edellä mainitut rabbi ja imaami kertovat projektille myönnetystä huomattavasta julkisesta tuesta – sekä muun muassa sen herättämistä islamofobisista reaktioista.

Peter Lööv Roos nosti esille myös kysymysvyyhden uskonnon marginaaliin ajetusta asemasta julkisessa tilassa ja kertoi uskontojohtajien esiintuloista (sekä näytti videon, jossa nämä puhuvat ko. aiheesta) asian tiimoilta. Yhteiskunnassa esiintyvät pyrkimykset ajaa uskonto piiloon julkisesta tilasta vaikuttavat olevan Ruotsissa näkyvämpiä ja kuuluvampia kuin Suomessa. Myös tämä kysymys tuo uskontojen edustajia yhteen.

Rabbi Morton Narrown tapaaminen/ Laura Huovinen

Työryhmä esitteli toimintaansa ja rabbi esitteli Ruotsin ja erityisesti Tukholman kristillis-juutalaisen dialogin historiaa. Tukholman juutalainen yhteisö on ollut aktiivinen Ruotsin kirkon kanssa tehtävässä yhteistyössä ja yhteisiä hankkeita on käynnistetty erityisesti 1990-luvulla, mutta niiden ympärille kokoontuneiden työryhmien ja verkostojen ikääntyneisyys sekä Ruotsin kirkon dialogikeskuksen lakkauttaminen ovat erityisesti vaikuttaneet toiveeseen, että pohjoismaista yhteistyötä tiivistettäisiin edelleen. Työryhmä keskusteli mahdollisuuksista liittää pohjoismaisia yhteishankkeita ICCJn alle ja näki tärkeäksi edistää pohjoismaista yhteistyötä, sekä jakaa dialogitoiminnan hyviä käytänteitä kaikilla tasoilla Ruotsin esimerkin mukaisesti.

Paideia-instituutti - eurooppalaisen juutalaisuuden opetuskeskus/ Pekka Lindqvist

Työryhmä vieraili keskiviikkona 25.8. Tukholman Paideia-instituutissa (Paideia. The European Institute for Jewish Studies in Sweden; https://paideia-eu.org/), joka on perustettu vuonna 2000 Ruotsin valtion sekä Marianne ja Marcus Wallenberg-säätiön rahoituksella edistämään juutalaisuutta koskevaa tutkimusta ja elävöittämään korkeatasoisen koulutuksen kautta juutalaisyhteisön elinvoimaisena säilymistä. Vierailua isännöivät instituutin johtaja Noa Hermele sekä yksivuotisen opinto-ohjelman johtaja Lukasz Gorniok. Paideialla ei ole toistaiseksi akateemista tutkinto-oikeutta, mutta se pyrkii saamaan vakiinnutetun aseman ja akateemisen akkreditoinnin. Läheisessä yhteistyössä varsinkin Uppsala yliopiston kanssa se kuitenkin tarjoaa korkeakoulutasoista opetusta. Toiminnan päämuoto tällä hetkellä on edellä mainittu yksivuotinen Jewish Studies Programme. Tämän lisäksi on useita lyhyempiä opintokokonaisuuksia. Hyvin näkyvä toimintamuoto on avoimet luennot, jotka koronan myötä ovat muuttuneet myös verkossa tarjottaviksi. Paideia-instituutin kyljessä toimii myös Paideia-kansanopisto (https://paideiafolkhogskola.se/), joka ”juutalaisella profiilillaan” pyrkii edistämään juutalaista kansansivistystä Ruotsissa. Se tarjoaa kursseja lukiotasoisista yleiskursseista erikoiskursseihin. Kansanopisto tekee läheistä yhteistyötä mm. Kista folkhögskolaniin kanssa, joka on Ruotsin ensimmäinen islamilainen kansanopisto. Tätä yhteistyötä Paideian taholla ja myös

kansanopiston verkkosivuilla painotetaan merkittävänä. Myös Scritural Reasoning-dialogeja on toteutettu kansanopiston siipien suojassa. Nämä kuitenkin vaikuttivat olevan tauolla osin koronapandemian aiheuttaman katkoksen mutta myös osin työntekijävaihdosten takia.

Paideia-instituutti toivottaa monenlaiset yhteistyötahot tervetulleiksi ja myös suomalaiset tarjottavista teemoista kiinnostuneet yksityishenkilöt ovat erittäin tervetulleita osallistumaan ilmaiseksi instituutin tarjoamille luennoille paikan päällä tai etänä. Näitä pitävät usein maailman johtavat juutalaisuuden asiantuntijat, mm Israelista. Työryhmän vieraillessa instituutissa oli luentosalissa menossa tunnetun israelilaisen midrash-tutkijan Yair Zakovitchin luento. Lokakuun lopulla (31.10.–4.11.) instituutti puolestaan tarjoaa ruotsalaisen professori Jesper Svartvikin luentosarjan ”Introduction to Jewish-Christian Relations: From Sour Grapes to Sacrament”. Kuka tahansa voi liittyä instituutin sähköpostilistalle ja saada ajantasaisen infon mm. tulossa olevista ohjelmista. Myös suomalaiset opiskelijat ovat tervetulleita kursseille. Kurssien hyväksiluettavuudessa suomalaisissa korkeakouluissa ei pitäisi olla ongelmaa. Vierailun yhteydessä nousi esille myös mahdollisuus saada Paideia-instituutti tavalla tai toisella mukaan ja esittäytymään seuraavaan Helsingin juutalaisessa seurakunnassa järjestettävään Limmud-tapahtumaan ja tämä ajatus välitettiin tapahtuman koordinaattorille.

Tämän numeron kirjoittajat

Tomi Karttunen
johtava asiantuntija

Kimmo Kääriäinen
kirkkoneuvos

Simo Peura
piispa emeritus

Vilma Niemi
pastori

Elina Hellqvist
vs. johtaja

Kati Pirttimaa
toiminnanjohtaja

Hanna Ojanen
tutkimusjohtaja

Juha Meriläinen
teologinen erityisavustaja

Pertti Rajala
Kirkolliskokouksen varapuheenjohtaja

Seppo Häkkinen
piispa

Laura Huovinen
asiantuntija

Pekka Lindqvist
yliopistonlehtori

ISSN 2242-8658 (verkkojulkaisu)

SUOMEN EVANKELIS-
LUTERILAINEN KIRKKO